

Кам'янець – Подільська міська рада
Управління освіти та науки
Лабораторія дошкільного виховання
Дошкільний навчальний заклад №2

**Формування навичок
економічного мислення у дітей
дошкільного віку засобами
художнього слова**

Автор:

Людмила Стаднік, вихователь
дошкільного навчального закладу №2 «Гномик»,
м. Кам'янець – Подільський

Посібник «Формування навичок економічного мислення у дітей дошкільного віку засобами художнього слова» містить матеріали, що мають за мету створення умов для ефективного формування первинного економічного досвіду дошкільників, виховання нового покоління, яке буде позитивно сприймати економічну інформацію, засвоювати елементарні економічні поняття та набувати «ринкових» навичок поведінки.

Посібник рекомендований вихователям дошкільного навчального закладу, студентам та батькам.

ЗМІСТ

Передмова.....	5
1 Формування економічної свідомості дошкільників засобами художньої літератури.....	7
1.1 Економіка в казках.....	10
1.2. Економіка і народна творчість.....	54
1.3. Економіка в колискових піснях.....	54
1.4. Економіка в прислів'ях та приказках.....	56
1.5 Економіка в оповіданнях.....	63
1.6. Економіка у віршах.....	72
1.7. Економіка в загадках.....	79
2. Перспективне планування організованої діяльності протягом дня.....	81
3. Орієнтовні конспекти інтегрованих занять.....	91
4. Скарбничка економічних благ.....	104
5. Робота з батьками щодо економічного виховання.....	123
6. Робота з педагогічними кадрами.....	129
7. Глосарій економічних термінів.....	133
8. Фотогалерея	137
9. Література.	144

*«Дитина не може мислити, «як дорослий»,
але може по-дитячому роздумувати
над важливими проблемами дорослих»*

Януш Корчак

ПЕРЕДМОВА

Сучасна соціально-економічна програма розвитку направлена на поліпшення життя людей і пов'язана з формуванням нової економічної моделі. Тому головним завданням є прищепити дитині навички діяльності в реальному житті, навчити її мислити і діяти за законами економіки.

У мінливих умовах сучасного суспільного й родинного життя дуже важливо починати економічну освіту дитини з дошкільного віку. Для цього не потрібні спеціальні економічні заняття, ідеться передусім про збагачення різних видів дитячої діяльності.

Програмою «Українське дошкілля» для дітей п'ятого року життя у підрозділі «Основи економічної культури» визначено такі освітні завдання:

- ознайомлювати дітей із найуживанішими економічними поняттями;
- вчити відшукувати економічні явища в докільді, пригодах героїв художніх творів;
- розширювати економічні знання дітей про те, що все, що нас оточує, є результатом праці багатьох людей. Виховувати ціннісне ставлення до продуктів їхньої діяльності.

Дошкільника з перших років його життя оточує економічна сфера, наповнена складними економічними поняттями та процесами. Реклама по телебаченню, розмови політиків, купівля, продаж, розподіл сімейного бюджету – ось далеко не повний перелік того, з чим доводиться зустрічатися малюку щодня. Сучасне життя дуже непередбачуване, але й цікаве своєю швидкозмінністю. Можливо, саме тому складні економічні процеси приваблюють дошкільника. Свої перші економічні знання він здобуває самотужки: з бесід з однолітками, спостережень, що відбувається довкола.

Оскільки знання, вміння та навички, сформовані у дошкільному віці мають стати фундаментом для становлення громадянина – людини, щиро зацікавленої в розвитку та економічному розквіті своєї держави, дуже

важливою є продумана та послідовна робота з економічної освіти самих маленьких громадян нашого суспільства. Крім того, дошкільний віковий період найсприятливіший для формування різних якостей особистості, насамперед бережливості та економності, як структурних компонентів процесу соціалізації. Дитина бере участь в економічних процесах. Тому завдання педагога не тільки дати який-небудь об'єм економічних знань, але й що дуже важливо, навчити правильно користуватися цими знаннями, тобто виховувати економіста, господаря, хазяїна свого життя.

Економіка і дошкільник лише на перший погляд здаються нам далекими один від одного. Тракткування економіки, як області «розумного ведення домашнього господарства», мистецтво його ведення може бути подано дітям у формі елементарних відомостей: навчання їх правильному відношенню до грошей, методам їх отримання та розумного використання; за допомогою ігор, економічних завдань, ситуацій, змісту казок, ввести дітей в складний світ предметів, речей, людських взаємовідносин, доступних пояснень взаємозв'язку між економічними та етичними категоріями: труд, товар, гроші, вартість, ціна з однієї сторони, і моральними – бережливість, чесність, економічність, гідність, щедрість, ощадливість – з другої. Навчати дітей правильно відноситись до реклами, розбиратися в ній, вести себе адекватно в реальних ситуаціях, розвивати розумні потреби; формувати у дитини економічну культуру.

**Формування
економічної свідомості
дошкільників засобами
художньої літератури**

Художня література – найважливіше джерело інформації у процесі ознайомлення дошкільників з економічними поняттями.

Художня література є предметом вивчення багатьох психолого-педагогічних досліджень, у яких розкриваються різні аспекти: один із них використання художньої літератури як засобу ознайомлення дошкільників з первинними економічними поняттями. Художні твори – це скарбниця культури народів, «постачальник реальних знань та сильних вражень, джерело ознайомлення з незвичайним, чудесним, фантастичним, вигаданим».

Художнє слово захоплює дитину не тільки зовнішнім боком, а й внутрішнім, смисловим змістом. Дошкільник у сприйманні художнього твору не егоцентричний. Поступово він навчається ставати на позицію героя, подумки йому сприяти, радіти його успіхам та сумувати за невдачі. Саме це є вихідним положення для вибору художньої літератури та усної народної творчості одним з основних засобів економічного виховання дошкільників.

Аналіз програм з економічного виховання дозволив виділити основні елементарні економічні поняття, ознайомлення з якими відбувається в дошкільному віці. Їх розподілено на чотири групи:

- ключові економічні поняття, що називають процес економічної діяльності, економічне явище, предмет або об'єкт (чек, обмін);
- поняття економічної діяльності (придбати, обміняти);
- базові характеристики економічного стану людини (щедра, добра);
- поняття економічних дій, товарів та послуг (дорогий, сучасний).

Отже, серед основних економічних категорій, доступних для дітей дошкільного віку, зазначимо такі: потреби, праця, професії, товар, послуга,

бартер, гроші, бюджет, ресурси, реклама. Саме тому твори художньої літератури та усної народної творчості як засоби економічного виховання дітей дошкільного віку можна умовно розподілити на чотири групи.

Перша група творів розкриває зміст потреб людини та варіанти їх задоволення (використання грошей, виготовлення товарів, користування послугами, рекламою тощо). До цієї групи належать такі прислів'я та приказки: «Добрий товар сам себе хвалить», «Не похвалиш, не продаси» «Добре там живеться, де гуртом сіється й ореться», «Де руки і охота, там скоро робота». Серед казок та оповідань зазначимо такі: уривок з казки Антуана де-Сент Екзюпері «Маленький принц», «Справжня економія», «Муха-Цокотуха» К. Чуковського.

Твори художньої літератури та усної народної творчості, які віднесено до другої групи, розкривають зміст і значення праці людей (спеціальності й атрибути їхньої праці). До цієї групи віднесемо такі прислів'я та приказки: «Хто влітку гайнує, той взимку голодує», «Посіяв вчасно, то родить рясно», «Зароблена копійка краще краденої гривні» та ін. Також зазначимо казки та оповідання В. Сухомлинського «Ледача подушка», вірші В. Багірової «Полікую Книжечку, «Десять робітників» М. Коцюбинського.

До третьої групи віднесемо твори, що розкривають традиції українського народу й особливості ведення домашнього господарства (планування бюджету, розподіл обов'язків, ставлення до власності тощо). Наприклад, такі прислів'я та приказки: «Достаток починається з ощадливості», «Бережне сто разів віддячить», «Без господаря гроші – черепки», «Запас біди не чинить і їсти не просить» та ін. Зазначимо також народні казки «Убогий та багатий», «Дід, баба й курочка ряба», «Ріпка».

Четверта група творів допомагає дітям зрозуміти значення таких морально-економічних якостей особистості, як економність, дбайливість,

добротичливість, практичність тощо. Так, наприклад, це прислів'я та приказки «Працелюбство – грошове дерево»; «Бережливість – скатертина-самобранка», «Що маємо – не дбаємо, а втративши – плачемо» тощо. У казках «Колобок на новий лад», та повчальні казки які придумали батьки

«Лампочка та свічки» розкривається суть економічних якостей особистості.

Художня література та усна народна творчість супроводжує дитину з перших років її життя. Вони є найважливішим джерелом інформації, зберігачем і трансформатором досвіду попередніх поколінь. У процесі пізнання, у результаті власної практичної діяльності формується індивідуальний досвід кожної людини. Досвід людства складається із сукупності індивідуальних досвідів усіх членів суспільства. І цей досвід фіксується в художній літературі та усній народній творчості. Саме тому дуже важливо включати до навчально-виховного процесу твори художньої літератури та фольклору.

Серед жанрів художньої літератури та усної народної творчості, що використовуються як засіб економічного виховання та доступні для сприйняття дошкільниками, відзначимо такі, як казки, оповідання, вірші, прислів'я, приказки, загадки й малі фольклорні жанри: потішки, заклички, колісанки, забавлянки, жарти та скоромовки. Розгляньмо детально кожен з цих засобів.

Економіка в казках

Живодайним джерелом розвитку художньої літератури є усна народна творчість, що утворює разом з літературою мистецтво слова. Дослідження доводять доцільність використання казки в економічному

вихованні дітей. Український казковий репертуар широко представлений казками про тварин, фантастичними та соціально-побутовими казками.

Казки про тварин дуже подобаються дошкільникам. У композиційному відношенні вони дуже лаконічні. Але в них розкриваються важливі суперечки та боротьба добра зі злом, бідності з багатством, лінощів з працьовитістю. Так, наприклад, у казці «Як чоловік і ведмідь газдували», «Легкий хліб» описується кмітливість працьовитого чоловіка, котрий провчив ведмедя та вовка, які хотіли, нічого не зробивши, жити в достатку.

На занятті з економічного виховання з дошкільниками з теми «Потреби тварин» вихователь може запропонувати дітям пригадати казки, у яких йдеться про потреби тварин «Коза-дереза», «Троє поросят», «Рукавичка». Разом з тим збагатити в дошкільників словниковий запас економічної спрямованості.

Фантастичні казки відображають надзвичайно ранні ступені розвитку виробництва, у них збережено сліди родового побуту й ранні форми землеробства та сімейних стосунків. Так, наприклад, у казці «Царівна-жаба» описується конфлікт царя з невістками (царівною, князівною та працьовитою царівною-жабою). Разом з тим, добрі вчинки Івана-царевича допомагають визволити дружину.

Побутові казки мають своє коло сюжетів, а їхні герої живуть у реальному світі та перемагають лише завдяки розуму, працьовитості й доброзичливості. У своїх героях (селянин, бідняк, наймит, солдат) казка завжди чітко визначає їхній соціальний й майновий стан. Ці характеристики найчастіше обумовлені соціальною уявою. Так, наприклад, у казках «Убогий та багатий», «Названий батько», «Трудові гроші» зображуються типові риси людини-трудолюбця: оптимізм, гострий розум, кмітливість, винахідливість, доброзичливість тощо. Негативним персонажам у цих казках властиві лінощі, жадібність, нерозумність,

несамовитість. Ці персонажі завжди висміюються, бо їхні головні риси представлені гіперболічно.

Більшість казок навчають бути доброзичливими, чуйними до людського лиха, завжди допомагати близьким, не зважаючи на матеріальне та соціальне становище. Так, наприклад, у казці «Названий батько» розповідається про ставлення багатіїв до бідних. Названий батько звернувся за допомогою до синів в образі старця убогого. Старший та середній сини, які жили багато, прогнали старця, за що їх було покарано. Усе їхнє багатство згоріло. Та навпаки, бідний син отримав винагороду за свою чуйність і доброзичливість до людей.

Авторські казки розкривають основні економічні категорії в цікавій та доступній для дитячого сприйняття формі. Так, наприклад, різновиди потреб і шляхи їх задоволення розкриваються в таких казках: Іріса Рев'ю «Ощадливий птах», В. Сухомлинського «Взимку на фермі» (потреба в їжі, безпеці, турботі, особливості роботи фермера), «Життя і його потреби», «Рукавичка» (потреба в житлі, спілкуванні).

Ощадливий птах

На пташиному дворі з'явився новий птах. Ніхто не знав її імені. Вела вона себе по-особливому. Птахи відразу звернули увагу на те, що така якість, як, наприклад, ощадливість, було їй незнайоме.

З часом новенька стала помічати, що порядки, встановлені на цьому пташиному дворі, були іншими, ніж ті, до яких вона звикла.

Просипав хто повз зерно - тут же його підберуть. Хлібним крихтам теж не давали валятися на землі.

А тут ще якось підслухала новенька урок в Пташиної школі. Учитель говорив про те, що корм дається не задарма. Для його появи велика праця затрачається. Корм з неба не сиплеться. І ставитися до корму треба дбайливо.

- Як це я раніше про ощадливість не думала? - Міркувала про себе нова птаха.

І її наче підмінили. Вона стала поводитися зовсім по-іншому. Зернятка і крихти стала підбирати разом з усіма - нічого їм під ногами валятися.

Та й з птахами іншими подружилася.

Тепер вони разом кожен новий день зустрічають.

Іріс Рев'ю

Чи можна грошима загадити річку?

Колись, давно вже, не за нашої пам'яті, десь на дорозі стрінулися багатий і бідний. Багач, як звичайно, був у шитому золотом жупані, в дорогих чоботах, у високій бобровій шапці, а бідний – от як бідний: одежина убога, подрана, полатана: на голові «шапка-бирка, зверху дірка,

травою пошита, вітром підбита»; на ногах – «чоботи-сап'янці, видно п'яти й пальці» – одним словом, куди не повернися, то добре. За поясом сокира, а за плечима торбина, а в торбинці тій трошки хлібця, дрібка солі – та й по всім.

От і зійшлися вони ненароком. Бідний низько-низесенько уклонився, а багатий лиш головою кивнув злегка. І мовчать. Бідний не сміє, а багатий не хоче говорити.

Нарешті вже згодом-згодом ледве процідив багатий крізь зуби:

- А куди се ти йдеш?

- Та так - куди очі дивляться. Де роботу знайду – от туди й іду.

- А що ж ти робити умієш?

- Та все, що доведеться. Найбільше ж людям, чим можу, помагаю.

Усміхнувся зневажливо багач та й каже:

- Ти людям помагаєш? По-перше – тощо їм помагати, най кожен сам собі помагає, а по-друге – чим же ти їм допомогти можеш, як у тебе самого немає нічогісінько?

- Та то правда... нічого не маю. Хіба руки. От і помагаю працею рук своїх.

- Ото мені поміч! Та яка ж се поміч? Он як я поможу кому, ото буде поміч! І всяк скаже, що се поміч.

Бідний зітхнув:

- Правда ваша, правда... Я і в думках не держав з вами рівнятися – де вже мені...

Та й замовкли оба. Знов багатий не хоче, а бідний не сміє говорити. Багач сопе, надимається, а бідний стоїть перед ним звиняється...

І захотілося багачеві похвалитися перед бідаком, та й каже:

- Хочеш, я тобі покажу, як людям помагати? Іди за мною, а побачиш, скільки я з одної кишені потрафлю добра зробити. Та лиш іди далеченько, не наближайся, щоб не подумав хто, що ми з тобою які свати.

- Добре,- згодився бідак.

От багач поправив на собі високу шапку, обсмикнув золотий пояс і, перевалюючись з боку на бік, пішов уперед: бідний, перечекавши трохи, і собі за ним легенькою стопою. А сонечко починає припікати.

Ідуть вони так та й ідуть. Місто велике, вози гримлять, люди спішать, трамваї дзвонять. Всюди гамір, крик: кожний думає лиш про себе, лиш себе одного знає.

Бачить багач, що під ворітьми одного великого будинку тулиться до стіни і скавучить щеня: вдарив його каменюкою злий хлопець – і воно, потріплюючи прибитою лапкою, жалібно плакало.

Став багач над ним, дивиться. Здоровезний він такий, грубезний, а там, десь внизу під ногами, корчиться маленьке щенятко. І думає багач: чи

помогти звіряті, чи, може, не треба? Але потому прийшла йому в голову така гадка, що треба не тільки людям помагати, а й іншому створінню. І як подумав він про це, то вийняв з кишені золотого червінця і кинув біля песика, а сам пішов далі, радуючись, що так добре допоміг.

А щенятко і не помітило того золотого, воно так само скавучало від болю і голоду.

Багатий чув це і думав собі, що воно йому так дякує за поміч.

Тут наблизився і бідний. Також побачив щенятко, і не стало в його духу пройти мимо. Вийняв з торби кавальчик хлібця та й дав щеняті, а воно так виголодніло, що аж давилосся, проковтуючи. Бідний обдивив тим часом ніжку – вона була ціла, лиш ударена. То він взяв щенятко на руки, пішов із ним до річки, обмив його і, давши йому ще шмат хліба, пустив на волю. Воно, вимите, сите, почало скакати, граючися своїм хвостиком, а бідний пішов далі.

Тим часом багач вже вийшов з міста і направився полем. Сонце вже високо стояло, грали комашки у повітрі, жито колихалося довгим морем прекрасним, а в далечині синів ліс. У полі було душно, а особливо багачеві в його важкій дорогій одежі, високій бобровій шапці та сап'янових чоботах. Іде багач до лісу. Але тільки-но він туди увійшов, як почув страшний крик.

Він здивувався. Не знаючи, що там, власне, могло бути, спокійними кроками, повагом пішов багач, але не довго і йшов, як побачив страшну картину: упав великий дуб і придавив собою чоловіка. Отож придавлений і кричав так страшно, просячи помочі. Побачив те багач, підійшов і сказав:

- Ну, як-таки можна бути таким необережним?

А потім витяг з кишені повну жменю червінців і поклав їх біля дроворуба, а сам пішов далі, солодко думаючи: «А як же я добре зробив, що дав йому стільки грошей, який же я добрий!»

Але погано прийшлося б тому придавленому, коли б не нагодився під ту хвилю бідний. Він, зачувши зойки, стрімголов кинувся туди, скакав через пні, обдряпав лице, руки, подрав останню одежину, аж нарешті вибіг на ту поляну, де сталося нещастя. Кинувся підіймати дерево, але воно було страшенно важке. Крикнув бідний до багача;

- Будь ласка, допоможіть!

Але багач лиш рукою махнув, думаючи:

«Та вже я поміг, чого йому ще треба?»

Бачить бідний, що кожна хвилина дорога, що треба рятувати чоловіка в нещасті, – вийняв сокирчину, раз-два – ви рубав дрючок, підважив дерево та й визволив сьак-так чоловіка. Виповз той з-під дуба, сів, ногу тре. Але, слава Богу, обійшлося все добре: кістка не ушкоджена. Зробив ще бідний топорище тому дроворубові, бо воно поламалося було, і, поцілувавшись, як брати, розсталися бідаки.

Дука йде лісом та сердиться, що нерівна дорога та що дерева насмілюються його дороге та коштовне убрання так несовісно шарпати. І що то за порядки такі, що в лісі нема просторих гарних доріг?

Чи довго він так ішов, чи ні, а тільки вийшов на поляну, а на поляні тій маленька хатиночка стоїть. Похилилася вся набік, мохом заросла; віконечка в ній маленькі, де папірцем, де шматкою позатикані, причілок дрючком підпертий. І ні диму не видно з димаря, ні курочка не бігає, ні поросятко не відзивається. Тільки великий пес кудлатий так рветься з ланцюга: мабуть, зголоднів дуже.

Підійшов дука до хати – сінешні двері відчинені. Іде він до сіней, відчиняє хатні двері... став стовпом на порозі – ні туди, ні сюди не може рушитися.

На лаві, звівши синю руку вниз, лежав мрець.

Перелякався багач, не знає, що робити.

Але далі опам'ятався, сягає до кишені, витягає звідти жменю золотих і кидає перед собою. Потім другу жменю, третю, і ще, і ще... та й вибіг з хати. А по дорозі ще кинув червінця псові голодному та сам бігцем-бігцем далі, далі...

Згодом надійшов до тої самої поляни й бідний: «Що ж би воно за знак? Невже господар пішов з дому та й не нагодував пса? Ану зайду до хати та розпитаюся».

Зайшов – і руками сплеснув... Упав на коліна, помолився Богу за померлу душу. Потім розшукав відро, побіг приніс води, а собаку спустив з ланцюга, щоб вона знайшла собі що попоїсти. Обмив мертвого, одягнув у що там знайшлося в скрині та й положив на стіл. Хотів свічку засвітити, але не було свічки; хотів молитви читати – так що ж, як він і знає лиш «Отче наш» та «Богородицю». Читав, як знав, – хоч мало, так щиро. Потім викопав у лісі яму та й поховав його, сердешного, думаючи: «І жив ти, певно, бідаче, без людського привіту, та і вмер без привіту». Заплакав, вирубав хрест невеличкий, закопав у головах та й пішов собі далі.

Ну, а дуці тим часом прийшлося погано.

То як вибіг він зі страшної хати та трошки заспокоївся, то захотілося йому їсти. А що ж ти тут, у світі Божому, будеш робити, як нема ніде нічого купити! І жменю б уже, може, червінців дав за шмат хліба, та де ж його візьмеш?

У кишені самі золоті, а їх же не вгризеш і не проковтнеш.

Сердиться дука, лається – але нічого не вдіє! Уже він і крячав, уже він і вигукував – ніхто не являється, нема ні слуг, ні прислужників. А голод уже дужче тисне; вже ніколи, мабуть, і зроду не хотілося дуці так їсти, як тепер. Давай він тоді за ягодами нагинатися та за грушами-падаличками. А трудно йому нагинатися: одно те, що ніколи не нагинався так низько, все інші за нього нагиналися, а по-друге, грубий живіт перешкоджав.

Сяк-так попоїв щось трохи, але притомився, наче півполя виорав; тепер вибрав найгустішу травичку, ліг та й заснув. Та так заснув, що й не снилося нічого.

Чи довго він спав, чи коротко - не знаю, але як зашумить щось по лісі чи затуркотить! Рев страшений деревами пішов, людський крик роздався – не знати, що воно й таке. Прокинувся дука та не може й розібрати відразу, де він і що з ним. Думав, що в своїй хаті на пуховиках, коли ж гляне – трава, а навколо дерева. Та не встиг ще він розміркувати як слід, коли бачить – біжить стрілець, а за ним – величезний ведмідь!

Господи! Перелякався дука на смерть і не знає вже, чи йому стояти, чи тікати. Руки-ноги трусяться, не годен з місця двигнути себе. Насилу згадав, що в нього ж грошей повні кишені, та витягає їх жменями та жбурляє тому ведмедеві назустріч, а сам кричить:

- На, на!.. Я тобі ще більше дам!

А ведмідь от-от уже кинеється на того чоловіка, коли тут де не взявся бідний, - як рубоне своєю сокирою того ведмедя по голові, так той і упав об землю й простягнувся. А той чоловік, стрілець, так і кинувся на шию бідному:

- Голубчику мій, батечку... Та ти ж мене від наглої смерті збавив, - і цілує його, бідного, обіймає, а сам плаче.

Хотів було стрілець бідному шкуру подарувати, але той каже:

- А що я з нею робитиму? – та й не схотів брати.

- Візьми хоч грошей трохи, – каже стрілець, – може, тобі треба.

- Бог з тобою! Та де ж се видано, щоб за таке гроші брати!.. А якби мені таке припало, а ти мене оборонив, – то чим би я тобі платив тоді?

Поцілувалися вони, як брати, та й пішов собі бідний далі. А схотілося йому їсти – витяг з торбинки хлібця шматок, дрібочку солі та цибульки було там з п'ять стебельців; поснідав, ягодами заївши, з потічка водиці напився та й Богу подякував.

А дука тим часом прохолов трошки, ляк його минув – став він себе оглядати. Ого-го-го! Як тікав від ведмедя, то вже не дивився куди,- подрався весь чисто, пояс і шапку згубив, навіть один чобіт сап'яновий з ноги десь упав. Стоїть дука і кріпко лається: жаль йому шапки, жаль йому пояса, жаль йому чобота дорогого. Лиш тоді трошки заспокоївся, як почув, що кишеня з золотими червінцями ціла.

Пішов він далі; хоч і без шапки та чобота, а все ж іде гордо та голову догори задирає. Тільки лається, як босу ногу об сучок вдарить.

От уже й ліс скінчився, видно поле. Свіже таке, зелене, і річечка там чудово блищить, під сонцем вилискується. Навіть дуці те сподобалося – стоїть, любується.

Коли це чує – неначе дитина плаче, та дуже так, аж заходиться. Що за диво? Наче й нема нікого близько, а дитина квилить. Глянув туди-сюди дука – так і є: лежить під деревом дитинка, рученятами-ноженятами перебирає і плаче щосили, кричить, аж по лісі відляск іде. Мабуть, мати кудись далеко пішла й зголодніло воно, бідненьке.

Пожалів дука дитину, положив їй золотого червінця на пелюшки. Дитина взяла того червінця, зараз його до рота» та все ніяк не попаде – не влазить у рот червінець, великий дуже. Та так, напрацювавшись, і замовкла дитина. Дука зрадів, що зміг дитину забавити, і пішов собі веселий далі. А дитина що ж? Посовала, посовала того червінця до ротика, бачить, що наїдку з нього ніякого, упустила його з рук та й знову плаче. А червінець так і загубився десь у траві.

Надійшов бідний. Присів коло дитини. – А-а, ти моє малесеньке... А-а, ти моє біднесеньке! – та накришив хліба, нагодував дитя. Потім знайшов великий лист лопуховий, дав дитяті в руки – і воно почало тим листом тріпати та гратися, а бідний пішов собі далі.

Спішить, поспішає дука до річки; вже не вина йому доброго хочеться, а хоч би водицею спрагу заспокоїти. Як допався до води, то вже

пив, пив! Потому став роздумувати: що йому далі робити, як йому на той бік дістатися? Ні містка, ні кладки, та й вбрід страшно, бо глибоко дуже; а на тім боці теж люди стоять, хотять перейти, та нема як; була кладка, але чи вода взяла, чи що, – самі стовбури стирчать.

Думав-думав дука та й надумавсь: давай гроші з кишені витягати й у воду кидати. Та що ж? Скільки не кидав, а нічого з того не вийшло. А люди ще стоять на тім боці та сміються.

- А то дурний! – кажуть. – Та хіба ж річку грошима загатить?

Шпурляв дука червінці, поки не повикидав їх усіх, що аж кишені повивертав, – нема більше. Та завернувся й пішов собі назад. Іде, а тут бідний йому назустріч; дука й не глянув навіть, пройшов мимо.

А бідний прийшов до річки, бачить - люди перевозу ждуть. Вона й не широка річечка, та глибока: і перескочити не перескочиш, і перебрести не перебреш. Взявся бідний за сокиру, зрубав деревину, перекинув через річку – і сам перейшов, і людей перевів.

А багач іде попри дитинку, бачить, що воно заснуло собі, – і радіє; іде попри стрільця, бачить, що той живий-здоровий сидить собі під деревом та й снідає, – і радіє; іде попри хатку лісничого, бачить: над могилою хрестик стоїть, – і радіє; іде попри дроворуба, бачить, що той і далі собі дрова рубає, – і радіє; іде собі попри щенятко, бачить, що воно веселеньке, хвостиком грається, – і радіє.

- Бач, – каже, – скільки добра я з одної кишені зробив!

Прийшов додому, жінці похвалився; а потому поклався дука спати і невдовзі захропів смачненько.

Гнат Хоткевич

«Маленький принц»

Четверта планета належала бізнесменові. Цей чоловік був так зайнятий, що коли прийшов маленький принц, він навіть голови не підвів.

— Добрий день, — сказав маленький принц. — У вас погасла сигарета.

— Три і два — п'ять. П'ять і сім — дванадцять. Дванадцять і три — п'ятнадцять. Добрий день. П'ятнадцять і сім — двадцять два. Двадцять два і шість — двадцять вісім. Немає часу прикурити. Двадцять шість і п'ять — тридцять

один. Ху! Отже, разом п'ятсот один мільйон шістсот двадцять дві тисячі сімсот тридцять один.

— П'ятсот мільйонів чого?

— Га? Ти ще тут? П'ятсот мільйонів... я вже не знаю чого... У мене стільки роботи! Я людина серйозна, мені нема коли розважатися теревеннями! Два і п'ять — сім...

— П'ятсот мільйонів чого? — повторив маленький принц, який ніколи, спитавши про щось, не відступав, доки не діставав відповіді.

Бізнесмен підвів голову:

— За п'ятдесят чотири роки, що я живу на цій планеті, було тільки три випадки, коли мене щось турбувало. Перший раз це сталося двадцять два роки тому — сюди бозна-звідки залетів хрущ. Він так жахливо гудів, що я зробив чотири помилки в підрахунках. Другого разу — одинадцять років тому — в мене був приступ ревматизму. Мало фізичних вправ. Мені нема коли тинятися. Я людина серйозна. Третій раз... оце зараз! Отже, я казав, п'ятсот один мільйон!..

— Чого?

Бізнесмен зрозумів, що йому не дадуть спокою.

— Отих маленьких штучок, які інколи можна побачити в повітрі.

— Що ж то — мухи?

— Та ні, такі маленькі, блискучі.

— Бджоли?

— Та ні ж. Маленькі золоті штучки, які викликають мрії у ледарів.

Але я людина серйозна. Мені нема коли мріяти.

— А-а! Це зірки?

— Так, так... Зірки.

— П'ятсот мільйонів зірок — що ж ти з ними робиш?

— П'ятсот один мільйон шістсот двадцять дві тисячі сімсот тридцять одна. Я людина серйозна, я люблю точність.

— То що ж ти робиш з тими зірками?

— Що роблю?

— Так.

— Нічого. Я ними володію.

— Володієш зірками?

— Так.

— Але я вже бачив короля, який...

— Королі нічим не володіють. Вони тільки правлять. Це велика різниця.

— А навіщо тобі володіти зірками?

— Щоб бути багатим.

— А нащо бути багатим?

— Щоб купувати нові зірки, якщо їх хтось відкриє.

— «Цей, — подумав маленький принц, — міркує майже так, як той пияк». Одначе розпитував далі:

— Як можна володіти зірками?

— А чиї вони, зірки? — буркотливо запитав бізнесмен.

— Не знаю. Нічийі.

— Отже, вони мої, бо я перший про це подумав.

— І цього досить?

— Ну певно. Коли ти знаходиш десь діамант, який нікому не належить, то він твій. Коли ти знаходиш десь острів, який нікому не належить, то він твій. Коли в тебе першого виникає якась ідея, ти береш на неї патент: вона твоя. Я володію зірками тому, що до мене ніхто не додумався ними заволодіти.

— Оце правда, — сказав маленький принц. — І що ж ти з ними робиш?

— Завідаю ними, — відповів бізнесмен. — Лічу їх і перелічую. Це важко. Але я людина серйозна.

Це ще не вдовольнило маленького принца.

— Якщо у мене є шовкова хустина, я можу пов'язати її на шию і взяти з собою, — сказав він. — Якщо у мене є квітка, я можу її зірвати і взяти з собою. А ти ж не можеш забрати зірок!

— Ні, зате можу покласти їх у банк.

— Як це розуміти?

— А так: я пишу на папірці, скільки у мене зірок. Потім кладу той папірець у шухляду і замикаю її на ключ.

— І все?

— Цього досить.

«Цікаво! — подумав маленький принц. — І навіть поетично. Але це не дуже серйозно!» Маленький принц по-своєму розумів, що таке серйозні речі, — зовсім не так, як дорослі.

— У мене, — сказав він, — є квітка, я щоранку її поливаю. У мене є три вулкани, я щотижня їх прочищаю. Усі прочищаю — і діючі, і той, що погас. Хто знає, як воно буде. І моїм вулканам, і моїй квітці корисно, що я ними володію. А зіркам од тебе нема ніякої користі...

Бізнесмен відкрив рота, але так і не знайшов, що відповісти, і маленький принц пішов собі.

«Ці дорослі таки незвичайні люди», — простодушно думав він, мандруючи далі.

Уривок з казки Антуана де Сент- Екзюпері

Бережлива дружина

У торговця кунжутним маслом, Цзяна, була дуже ошадлива дружина. Кожен раз, коли її чоловік йшов на базар, вона потихеньку відливала трохи олії з барила в глиняний глечик, а глечик ховала в льох.

До середини зими Цзян продав все масло, а до весни прожив всі гроші, що виручив від продажу. І торгувати нічим, і масла купити не на що. Поділився він горем з дружиною, а та відповідає:

- Не журися. У погребі стоїть глечик, повний масла, – це я зберегла! Буде чим прожити до нового врожаю.

Зрадів Цзян і став усім розповідати про ошадливість своєї дружини.

Почув про це Цай, який торгував календарями, почула і дружина Цая.

«Що ж, і я не дурніші дружини Цзяна», – подумала та і теж вирішила допомогти чоловікові.

Настав Новий рік. Треба було знову купити календарів, та за старі ще борг не відданий. Зовсім збіднів Цай.

- Грошей у нас немає, – говорить він дружині, – торгувати нічим: як будемо жити, – не знаю!

- Зате я знаю! – Весело сказала дружина і притягла цілу кошик прихованих календарів.

- Ось, продай, це я зберегла.

Нічого не сказав Цай, тільки руками розвів. Хто ж купить торішні календарі?

Китайська казка

Трудові гроші

У одного багатого батька був син-ледар. Про працю він не мав ніякого поняття: їв і пив готове, одягався в одяг, зшитий чужими руками, притому був дуже марнотратний. Батько, бажаючи привчити сина до праці і зробити його бережливим, відвіз його в дальній аул і віддав одному кабардинцеві в працівники за один золотий в рік.

Господар, знаючи, що цей працівник син багатих батьків, не примушував його особливо працювати, добре годував і добре одягав. Після року він віддав йому золотого і відпустив додому. Приходить син додому і дає батьку зароблений золотий.

Батько узяв золотий і, не розглядаючи його, закинув в річку; син же не звернув ніякої уваги на такий дивний вчинок батька. На інший рік батько віддав сина в працівники до іншого господаря і теж за один золотий в рік.

Другий господар, як і перший, не примушував працівника до праці: годував і одягав добре, а коли пройшов рік, вручив йому золотого і відпустив додому. Прийшов син до батька і віддав йому золотою; той узяв золотий, закинув його в річку; син як і раніше не надав ніякого значення вчинку батька.

На третій рік батько відвіз сина в дальній аул, віддав його в працівники до небагатого кабардинця на рік, не призначаючи за роботу ніякої плати. Новий господар з першого ж дня примусив працівника працювати до повної знемоги і лише увечері, після закінчення роботи, нагодував його. Важкою здалася ледареві праця: він обливався потом і часто до того знесилювався, що в знеможі падав на землю, а господар йому відпочинку не давав, називаючи його дармоїдом. З часом він так звик до

роботи, що господар завжди залишався їм задоволений. Пропрацював він рік, понатер на руках великі мозолі, а одяг свій геть зносив. Після закінчення року господар вручив працівникові два золотих і відпустив його додому.

Прийшов син до батька і дав йому два золотих. Батько узяв золоті і лише було зробив рух, щоб кинути їх в річку, як син кинувся до нього і схопив його за руку. Батько із здивуванням подивився на сина, але той сказав:

– Не кидай, батько, цих золотих у воду: вони дісталися мені важкою працею!

Адигейська народна казка

Троє поросят

Були собі на світі троє поросят. Троє братів. Всі однакові на зріст, кругленькі, рожеві, з однаковими веселими хвостиками.

Навіть імення в них були схожі. Звали поросят: Ніф-Ніф, Нуф-Нуф і Наф-Наф.

Все літо вони перекидалися в зеленій траві, грілися сонечку, ніжилися в калюжах.

Та ось надійшла осінь.

Сонце вже не так добре припікало, сиві хмари тягли! над пожовклим лісом.

— Пора нам подумати про зиму, — сказав якимось Наф-Наф своїм братам, прокинувшись рано-вранці. — Я вже тремчу від холоду. Ми можемо застудитись. Треба нам збудувати будинок і зимувати разом під одним теплим дахом.

Але його братам не хотілося братись за роботу. Куди приємніше останніми літніми днями гуляти й стрибати по лузі, аніж рити землю і тягати каміння.

— Встигнемо! До зими ще далеко. Ми ще погуляємо,— сказав Ніф-Ніф і перекинувся через голову.

— Коли треба буде, я сам собі збудую дім,— сказав Нуф-Нуф і ліг у калюжу.

— І я так само,— додав Ніф-Ніф.

— Ну, як собі хочете. Тоді я сам один будувавиму собі дім,— сказав Наф-Наф.— На вас не чекатиму.

З кожним днем все холоднішало і холоднішало. Але Ніф-Ніф та Нуф-Нуф не поспішали. Вони й думати не хотіли про роботу. Вони байдикували з ранку до вечора. Тільки те й робили, що гралися у свої поросячі ігри, стрибали й перекидалися.

— Сьогодні ми ще погуляємо,— казали вони,— а завтра зранку візьмемось до діла.

Але й наступного дня вони казали те ж саме.

І тільки тоді, коли велика калюжа край дороги стала щоранку вкриватися тоненькою корочкою льоду, лінивці брати сходилися нарешті працювати.

Ніф-Ніф зметикував, що найшвидше і найпростіше збудувати будинок з соломи. Ні з ким не порадившись, він так і зробив. Вже до вечора його хатка була готова.

Ніф-Ніф поклав на стріху останню соломину і, дуже задоволений своєю хаткою, весело заспівав:

— Хоч півсвіту обійти.

Обійти, обійти,

Кращу хатку не знайти,

Не знайти, не знайти!

Наспівуючи цю пісеньку, він пішов до Нуф-Нуфа.

Нуф-Нуф неподалік теж будував собі хатку.

Він намагався якнайшвидше покінчити з цією нудною й нецікавою справою. Спочатку, так само як і брат, він хотів збудувати собі хатку з соломи. Але потім вирішив, що в такій хаті взимку буде дуже холодно. Хата буде міцніша й тепліша, якщо її збудувати з гілок і тонких лозинок.

Так він і зробив.

Він забив у землю кілки, заплів їх лозинами, на покрівлю навалив сухого листя, і до вечора будинок був готовий.

Нуф-Нуф з гордістю обійшов його кілька разів навколо і заспівав:

— А у мене гарний дім,

Добрий дім, теплий дім!

Не злякають дощ і грім,

Дощ, і грім, дощ і грім!

Не встиг він закінчити пісеньку, як з-за кущів вибіг Ніф-Ніф.

— Ну, ось і твій будинок готовий! — сказав Ніф-Ніф братові.—Я ж казав, що ми й самі впораємось із цим ділом! Тепер ми вільні і можемо робити все, що нам схочеться!

— Ходімо до Наф-Нафа і подивимось, який він собі побудував будиночок! — сказав Нуф-Нуф. — Щось давно ми його не бачили!

— Ходімо,—згодився Ніф-Ніф.

І обидва брати, дуже задоволені тим, що їм вже не треба ні про що турбуватись, зникли за кущами.

Наф-Наф ось уже кілька днів займався будівництвом. Він натягав каміння, намісив глини і тепер, не поспішаючи, будував собі надійний, міцний будинок, де можна було б сховатись од вітру, дощу й морозу.

Він зробив у будинку важкі дубові двері з засувом, щоб вовк із сусіднього лісу не міг до нього залізти. Ніф-Ніф і Нуф-Нуф застали брата за роботою.

— Що ти будуєш? — в один голос вигукнули здивовані Ніф-Ніф та Нуф-Нуф. — Що це, будинок для поросяти чи фортеця?!

— Будинок для поросяти повинен бути фортецею! — спокійно відповів Наф-Наф, не кидаючи роботи.

— Чи не збираєшся ти з кимось воювати? — весело хрокнув Ніф-Ніф і підморгнув Нуф-Нуфові.

І обидва брати так розвеселилися, що їх верещання та хрокання розляглися на весь лужок.

А Наф-Наф, незважаючи ні на що, і далі мурував собі стіну свого будинку, мугикаючи під ніс пісеньку:

— Я, звичайно, не дурний,

Не дурний, не дурний!

Дім будую кам'яний,

Кам'яний, кам'яний!

Тут мене страшний хижак,

Злий хижак, злий хижак

Не дістане вже ніяк,

Аж ніяк, аж ніяк!

— Про якого це він хижака? — спитав Ніф-Ніф у Нуф-Нуфа.

— Це я про вовка! — відповів Наф-Наф і поклав ще один камінь.

— Бач, як він боїться вовка! — сказав Ніф-Ніф.

— Він боїться, що його з'їдять! — додав Нуф-Нуф. І брати ще дужче розвеселились.

— Які тут можуть бути вовки? — сказав Ніф-Ніф.

— Ніяких вовків нема! Він просто боягуз! — додав Нуф-Нуф.

І обидва почали пританцьовувати і співати:

— Не страшний нам сірий вовк,

Сірий вовк, сірий вовк!

Де він ходить, дурень вовк,

Сивий вовк, хижий вовк?

Вони хотіли подразнити Наф-Нафа, але той навіть не оглянувся.

— Ходім, Нуф-Нуфе, — сказав тоді Ніф-Ніф. — Нам тут нема чого робити!

І два хоробрі братики пішли гуляти. Дорогою вони співали й танцювали, а коли увійшли у ліс, то так розшумілися, що розбудили вовка, який спав під сосною.

— Що за шум?—незадоволено пробуркотів злий і голодний вовк і поскакав до того місця, звідки лунали вереск і хрокання двох маленьких дурних поросят.

— Ну, які тут можуть бути вовки! — казав у цей час Ніф-Ніф, який вовків бачив тільки на малюнках.

— Ось ми як схопимо його за ніс, то знатиме! — додав Нуф-Нуф, який теж ніколи не бачив живого вовка.

— Повалимо, та ще й зв'яжемо, та ще й ногою отак, отак! — розхвастався Ніф-Ніф і показав, як вони розправлятимуться з вовком.

І брати знову розвеселилися і заспівали:

— Не страшний нам сірий вовк,

Сірий вовк, сірий вовк!

Де він ходить, дурень вовк,

Сивий вовк, хижий вовк?

І раптом вони побачили справжнього живого вовка! Він стояв за великим деревом, і в нього був такий страшний вигляд, такі злі очі і така зубата паща, що в Ніф-Ніфа Нуф-Нуфа по спинкад перебіг дроз і тонкі хвостики дріб-о-дрібно затремтіли. Бідні поросятка не могли навіть поворухнутися від жаху.

Вовк приготувався до стрибка, клацнув зубами, моргнув правим оком, але поросята раптом схаменулись і з страшним вереском кинулись навітіки.

Ніколи ще їм не доводилось так швидко бігати!

Здіймаючи хмари куряви, вони бігли кожен до свого будинку, аж п'яти мигтіли!

Ніф-Ніф перший добіг до своєї солом'яної хатки і ледве встиг хряснути дверима перед самим носом вовка.

— Зараз же відімкни двері!—прогарчав вовк. — А то я їх виламаю!

— Ні!—хрокнув Ніф-Ніф.—Я не відімкну! L SEP За дверима чути було дихання страшного звіра.

— Зараз же відімкни двері!— прогарчав знову вовк. — А то я так дмухну, що весь твій дім розлетиться!

Але Ніф-Ніф від страху нічого вже не міг відповісти. Тоді вовк почав дмухати: «Х-х-х-у-у-у!»

Зі стріхи хатки злітали соломинки, стіни її тряслися.

Вовк ще раз набрав повні груди повітря і дмухнув удруге: «Х-х-х-у-у-у!»

Коли вовк дмухнув утретє, хатка розлетілася на всі боки, начебто на неї налетів ураган.

Вовк клацнув зубами перед самим п'ятачком маленького поросяти. Але Ніф-Ніф спритно вислизнув і кинувся тікати. За хвилину він був уже біля дверей Нуф-Нуфа.

Ледве встигли брати замкнутися, як почули голос вовка:

— Ну, тепер я з'їм вас обох!

Ніф-Ніф та Нуф-Нуф злякано глянули один на одного.

Але вовк дуже стомився, і тому він вирішив схитрувати.

— Я передумав! — сказав він так голосно, щоб його почули в хатці.— Я не їстиму цих худорлявих поросят. Я краще піду додому!

— Ти чув? — спитав Ніф-Ніф брата.— Він сказав, що не їстиме нас! Ми худорляві!

— Це дуже добре! — сказав Нуф-Нуф і одразу перестав тремтіти.

Братам стало весело, і вони заспівали, наче нічого й не було:

— Не страшний нам сірий вовк,

Сірий вовк, сірий вовк!

Де він ходить, дурень вовк,

Сивий вовк, хижий вовк?

А вовк і не думав нікуди йти. Він просто відійшов убік і притаївся. Йому було дуже смішно. Він ледве стримував себе, щоб не зареготати. Як хитро він обдурив двох дурних маленьких поросяток!

Коли поросята зовсім заспокоїлись, вовк узяв овечу шкуру і обережно підкрався до хатки. Біля дверей він накрився шкурою і тихо постукав.

Ніф-Ніф та Нуф-Нуф дуже злякалися, коли почули стукіт.

— Хто там?—спитали вони, і в них знову затрусилися хвостики.

— Це я-я-я, бідна маленька овечка! — тонким, чужим голосом пропищав вовк.— Пустіть мене переночувати, я відбилася від отари і дуже стомилася!

— Пустити? —спитав брата добрий Ніф-Ніф.

— Овечку можна пустити! — погодився Нуф-Нуф. — Овечка не вовк!

Але коли поросятка відчинили двері, вони побачили не овечку, а все того ж зубатого вовка. Брати захлопнули двері, щосили налягли на них, щоб страшний звір не зміг до вдертися.

Вовк дуже розсердився, йому не пощастило обдурити поросят! Він скинув з себе овечу шкуру і загарчав:

— Ну, заждіть же! Від цього дому зараз нічого не зал шиться!

І він почав дмухати. Дім трохи покосився. Вовк дмухш удруге, потім утретє, потім учетверте.

З даху злітало листя, стіни дрижали, але дім все ж такі ще стояв.

І тільки коли вовк дмухнув п'ятий раз, дім захитався і розвалився. Самі тільки двері ще деякий час стояли посеред руїн.

Охоплені жахом, поросята кинулись тікати. Від страху їм відбирало ноги, кожна щетинка тремтіла, носи пересохли. Брати бігли до будинку Наф-Нафа.

Вовк наздоганяв їх величезними стрибками. Одного разу він мало не схопив Ніф-Ніфа за задню ніжку, але той вчасно відсмикнув її і припустив чимдуж.

Вовк теж надав ходи. Він був певний, що цього разу поросята від нього не втечуть.

Але йому знову не пощастило. Поросята швидко промчались повз велику яблуню, навіть не зачепивши її. А вовк не встиг звернути і налетів на яблуню, яка обсипала його яблуками. Одне тверде яблуко вдарило його межі очі. Велика гуля вискочила у вовка на лобі.

А Ніф-Ніф та Нуф-Нуф ледь живі підбігли тим часом до будинку Наф-Нафа.

Брат швидко впустив їх у дім. Бідні поросята були такі налякані, що нічого не могли вимовити. Вони мовчки кинулись під ліжку і там притаїлися. Наф-Наф одразу здогадався, що за ними гнався вовк. Але йому не було чого боятися в його кам'яному будинку. Він хутко зачинив двері на засув, сам сів на дзиглик і голосно заспівав:

— Тут мене страшний хижак,

Злий хижак, злий хижак

Не дістане аж ніяк,

Аж ніяк, аж ніяк!

Але тут постукали в двері.

— Хто стукає? — спокійним голосом спитав Наф-Наф.

— Відчиняй без балачок! — почувся грубий голос вовка.

— Ще чого! І не подумаю! — твердим голосом відповів Наф-Наф.

— Он як?! Ну, бережіться ж! Тепер я з'їм усіх трьох!

— Ану, спробуй!—відповів з-за дверей Наф-Наф, навіть не підвівшись із свого дзиглика. Він знав, що йому і братам нема чого боятися у міцному кам'яному будинку.

Тоді вовк втягнув у себе якнайбільше повітря і дмухнув щосили!

Та скільки б він не дмухав, навіть найменшенький камінець не зрушив з місця.

Вовк аж посинів від натуги.

Будинок стояв, як фортеця. Тоді вовк почав трясти двері. Але двері теж не піддавалися.

Вовк почав од злості шкрябати пазурами стіни будинку і гризти каміння, що з нього вони були складені. Але він тільки поламав собі кігті і попсував зуби. Голодному і злому вовкові нічого не лишалося, як забиратися геть.

Але тут він підвів голову і раптом помітив великий, широкий димар на даху.

— Ага! Ось через цей димар я й проберусь у будинок! — зрадів вовк.

Він обережно зліз на дах і прислухався. В домі було тихо.

«Я все ж таки поласую сьогодні свіжою поросятин--кою!» — подумав вовк і, облизнувшись, поліз у димар.

Але тільки він почав спускатися по димарю, поросята почули шурхіт. А коли на кришку казана стала сипатись сажа, розумний Наф-Наф одразу здогадався, в чім справа.

Він швидко кинувся до казана, в якому на вогні кипіла вода, і зірвав з нього кришку.

— Ласкаво просимо! — сказав Наф-Наф і підморгнув своїм братам.

Ніф-Ніф та Нуф-Нуф вже зовсім заспокоїлись і, щасливо усміхаючись, дивилися на свого розумного і хороброго [брата.

Поросяткам не довелося довго чекати. Чорний, як сажотрус, вовк бебехнувся просто в окріп.

Ніколи ще йому не було так боляче!

З диким ревом ошпарений вовк вилетів у димар назад на дах, скотився по ньому на землю, перекинувся через голову аж чотири рази, проїхався на своєму хвості мимо замкнених дверей і кинувся в ліс.

А три брати, три маленьких поросятка, дивилися йому услід і раділи, що вони так вдало провчили злого розбійника.

А потім вони заспівали свою веселу пісеньку:

— Хоч півсвіту обійти,

Обійти, обійти,

Кращий домик не знайти,

Не знайти, не знайти!

В цьому домі злий хижак,

Злий хижак, злий хижак

Не дістане нас ніяк.

Аж ніяк, аж ніяк!

Лютий вовк у ліс утік,

В ліс утік, в ліс утік

І не вернеться повік,

Вже повік, вже повік!

З того часу брати стали жити разом, під одним дахом. От і все, що ми знаємо про трьох маленьких поросят — Ніф-Нифа, Нуф-Нуфа та Наф-Нафа.

Сергій Михалков

Справжня економія

Це було в епоху Камакура (Епоха Камакура – назва періоду в історії

Японії, кінець XII – середина XIV в). Один чиновник переправлявся одного разу вночі через річку Намері, і його слуга ненавмисно впустив у воду десять мон (Мон – дрібна монета, гріш).

Чиновник негайно наказав найняти людей, запалити смолоскипи і відшукати всі гроші. Якийсь чоловік, дивлячись на це з боку, зауважив:

- Хвилюється про десять мон, він купує факели, наймає людей. Адже це обійдеться набагато дорожче десяти мон.

Почувши ці слова, чиновник сказав:

- Так, деякі думають так. Багато жадують в ім'я економії. Але витрачені

гроші не пропадають: вони продовжують ходити по світу. Інша справа десять мон, які потонули в річці: якщо ми їх зараз не підберемо, вони будуть назавжди втрачені для світу.

Ось що називається істинною економією!

Японська казка

Убогий та багатий

В іншому царстві, у козацькому гетьманстві, у такому селі, як Пикарі, там жило два брати: один убогий, другий багатий. От у багатого дуже багато усього було, тільки не було дітей. А у бідного — тільки парка воликів, а дітей купа.

Ото заробив убогий брат десь грошенят і надумав собі, що робити, щоб більше було: прив'язав їх до палички з капшучком — і пішов до багатого брата, до комори, і знайшов дірку таку, що уліз той капшучок із грішми, а сам держить за паличку та й хитає, приказуючи:

— Ідіть, гроші, до грошей! — (Щоб, бачте, гроші братові йшли до його грошей, у капшучок).

От поки гойдав, поки ниточка розв'язалася — упав туди капшук із грішми, у комору, до братових грошей, а він вийняв саму паличку.

— Отак,— каже,— братових не дістав, а своїх позбувся.

І дуже заплакав, і пішов додому, нарікаючи на свою долю. Ото, прийшовши, і хвалиться жінці:

— Та то коли б ти знала, жінко, що я зробив!..

— А що там таке? — питає жінка з ляку.

— Е,— каже чоловік,— не знаю, чи тобі казати, чи ні: то й самому себе соромно, не тільки людям хвалитись...

— Та що там? Кажі! — кричить жінка.

— Уже,— каже,— нема тих грошей у нас, що були...

— А де ж поділись? — питає жінка.

— Та що ж? Я тобі по правді скажу, що я собі надумався, щоб у нас грошей побільшало, та узяв свої гроші, прив'язав до палички з капшучком і пішов до брата, щоб, бач, братові гроші йшли до моїх грошей... Як сунув їх у дірку, та й хитав, і казав: ідіть, гроші, до грошей! То де ти бачила, щоб убогому те було, що багатому? Як кажуть, що багатому чорт діти колише, то й правда! То так і це: що у брата багато грошей, а у мене трошки, та й ті туди упали... Я з плачем додому прийшов...

— Бо братові дужчі,— каже жінка.— А якби ти розумний та прив'язав вір'ювкою, то б, може, було б і держалось.

— Та воно так,— каже чоловік,— та нічого не pomoжеться!

Ото як напала його жінка мов мокрим рядом:

— Де хоч, а гроші бери, бо що ми робитимем без грошей?

От чоловік і каже:

— Мовчи, жінко, не лай! Я запряжу воли, і піду у ліс, і там нарублю дров, продам, то й будуть гроші.

Ото поїхав чоловік у ліс — і так заїхав, що тільки небо та земля, а то і сам не знає, де він: бо тоді ліси дуже великі були! От він поставив волики

під грабом, а сам поліз на граба високо, щоб подивитись, куди краще виїхати.

От чує — щось гомонить; він оглянувся сюди-туди, коли біля його недалеко людей дуже багато, і все великі люди, з великими вусами й чубами, і як один у голубих жупанах, і сідлають коні: кудись-то поїдуть. Дивом дивується чоловік, що іще таких і не бачив. І перелічив — аж сорок чоловік.

Думає: «Е, так це-то ті гайдамаки, що у нас, у селі, кожний рік обдирають пана; що пан розживеться, набере з людей, то вони приїдуть та обдеруть до сорочки: вози понабирають, а пан і пані повтікають. Вони так просто їдуть — людей не займають. Ну, так тепер я знаю, які гайдамаки! Не дурно пан з трьох сіл ізбирав громаду, і їх шукав по всьому лісі, та й не знайшов!.. Та як їх знайти, що вони так собі живуть, що й хати не знають, самі двері!

Ото усі посідали на коні, останній вийшов з дверець і сказав:

— Двері, замкніться! — І двері замкнулися, гайдамаки поїхали.

От як заїхали вони — не стало видно, тоді чоловік ізліз з дерева, та за воли, і поїхав туди, до дверей. Ото поставив воли, сам роздивився скрізь — нема ніде нікого, він до дверей — двері замкнуті були. Він і каже, як казав гайдамака:

— Двері, одчиніться!

Дверці одчинилися, увійшов він у хатку; і дуже там гарно було всередині — а образів на всіх стінах! — дуже гарно!... Стіни були муровані, а вікна пороблені з такого скла, що не можна було й знати, що воно таке, тільки видно й гарно; а лавки були кругом, а біля печі стояли засіки, понакривані білими скатертями.

Ото він узяв розкрив один засік — там мідні гроші, розкрив другий — там срібні гроші, розкрив третій — там золоті гроші. Той чоловік аж за голову ухопився: годі дивиться на усе — давай шукати мішків! От

знайшов, вибрав яких найкращих і найбільших три лантухи і набрав мідних грошей один лантух, срібних — другий, а золотих — третій. Ото склав усі три мішки, зверху приклав дровами, щоб не так видно було, засіки понакривав, вийшов з хати, і двері зачинив, і сказав:

— Двері, замкніться!

Вони засунулись. От він за батіг, та воликів за налігач, та виїхав на шлях, та сів на воза, та й каже:

— Гей! Соб! Цабе, помаленьку!

Поїхав собі з богом, не поспішаючи: аби на вечір додому, щоб ніхто не бачив.

От приїхав додому, уже сонце зайшло, стало смеркати. Увійшов у хату — жінка побачила та й каже:

— О! Хвалить бога, що ти приїхав, а то я тут турбувалася, чи не случилось тобі знову яка придибашка, що так довго не було!

— Ні,— каже чоловік,— дякувати богу, приїхав благополучно, іди тільки поможи скидати дрова.

— Добре,— каже жінка,— то й ходім. Ото прийшли до воза, а чоловік і каже:

— Оце, жінко, господь дав нам щастя: я знайшов гроші та це привіз, де ми їх дінемо, щоб ніхто їх не бачив?

— У коморі стоять три жолобки,— каже жінка. — То туди хіба позсипаємо: у нас ніхто не ходить у комору, окрім тебе та мене, то ніхто не знатиме.

Ото, порадившись, так і зробили: в один ізсипали мідні гроші, а в другий — срібні, а в третій — золоті. От насипали три жолоби грошей, понакривали та й живуть собі помалу — не дуже тими грішми шинкують, щоб ніхто не примітив.

Ото, порадившись з жінкою, каже чоловік:

— Купимо пару волів, та своя парка, то я наберу грошей і поїду у Крим; там літо побуду та дещо куплю більше, то не так буде знати; а то щоб люди постерегли, то іще буде клопіт, бо уже і так на мене поглядають, як я піду у церкву.

Ото так і зробили. Поїхав чоловік у дорогу, а жінка зосталася з дітьми.

То це брат багатий і пошле жінку свою, щоб розпитувалася, де убогий узяв грошей, що купив пару волів і пішов у дорогу. То жінка убогого брата і каже:

— Які наші гроші? Стяглися на ту скотинку у велику силу, та й бог його знає, як буде: пішов у дорогу, а я тут з дітьми великого горя наберуся... Коли б хоч благополучно приїхав!

І так ятрівки дві зберуться, побалакають та й розійдуться.

Нічого багатий брат і не дізнався — і тяжко йому! Аж тут приїжджає убогий брат з дороги і приганяє дванадцять пар волів: шість маж солі, а шість риби; а жінці — турецької матерії набрав на спідницю, на фартух, і на корсет, і на юпку, іще й турецьку хустку, і дітям усього понавозив — усяких базаринків. Ото попродавав він воли, і сіль, і рибу попродав, і зробив собі лавочку, і накупив усякої матерії, і став торгувати, і розживатись, і став багатіти. А багатство брата дуже у серце коле: де бідний набрав грошей, що так розжився?

Ото прийшов празник — чи різдво, чи Великдень, а убогий брат і каже жінці:

— Знаєш що, жінко, покличмо ми брата мого до себе у гості, може, він не погордує тепер нами, бо бог дав на те людям празник, що родина до родини йде, а я відколи женився, то не був у мене брат і за порогом, не то у гостях.

Ото, порадившись, так і зробили: покликали брата.

Прийшов брат багатий із жінкою — іще і радий був, що його покликав убогий. Ото гуляють собі та бенкетують. Ото підпили трохи, багатий і каже:

— Скажи мені, будь ласка, брате, як ти забагатів?

— Е, брате,— каже убогий,— так мені бог дав! Ти іще, брате, не бачив мого зерна та й кажеш, що я забагатів, аж ходім у комору, усі ходімо!

Ото увійшли у комору, а бідний брат привів до мідних грошей та й каже:

— Оце у мене овесець!

А прийшли до другого жолоба, а він каже на срібні гроші:

— А оце у мене пшениця!

А як прийшли до золотих грошей, а він каже:

— А це у мене саме сало.

А багатий брат аж за голову ухопився та й каже:

— Брате, голубчику, скажи мені, де ти їх набрав, що я зроду багатий, а у мене стільки нема, як у тебе.

А убогий каже:

— От, брате, я тобі скажу: не находив ти часом у себе якого капшучка із грішми?

— Де ж то! Найшла моя жінка,— каже багатий,— і ми його кочергою вигорнули з комори, думаючи, що то які чари, коли роздивилися — аж там гроші, то ми ті гроші забрали, а капшук викинули.

— Ото ж мій капшук! — каже убогий. Питає багатий:

— Як же він попав туди?

— А так,— каже убогий. — Я заробив грошей трошки і хотів, щоб побільшало; і прив'язав до палички, і казав, упустивши до тебе в комору: ідіть, гроші, до грошей! От нитка розв'язалась, і вони туди упали. А як прийшов додому та сказав жінці, то вона на мене як напалася, то я поїхав у

ліс і надібав, де живуть розбійники. І як вони виїхали на здобитки, то я пішов у їх хату — і там так усього багато, що я не знав, що й брати. І я побачив, що там стояло три кадовби, накриті білими скатертями; я подивився — аж там гроші, от я й набрав грошей — і це трохи розжився... А це знову хотів їхати, та ніяк не проберусь.

Ото багатий брат і каже:

— Скажи мені, будь ласка, братику, де це той льох чи хата їх і як ти одчиняв, бо то у гайдамаків повинні бути добрі замки, і, мабуть, так живуть, що і непомітно, де їх хата, що стільки їх шукали громадою, та й пан сам скрізь їздив, та й не знайшов.

От бідний брат і каже:

— Я тобі скажу, братику, тільки нікому не кажи і сам не їдь, а колись поїдемо удвох.

— Добре,— каже багатий брат. А убогий і каже:

— Знаєш же ти, брате, того граба, що скоро виїхати з Довгого яру, і там стоїть дуже великий граб, а проти того граба, у ярку, єсть двері того льоху.

— А як ти відчинив? — питає багатий брат.

— А так,— каже убогий. — Я сказав: двері, одчиніться! То вони й одчинились, а сказав: замкніться, то вони й замкнулись.

Ото, погулявши, побалакавши, розпрощалися, пішов багатий брат із жінкою додому, а убогий став убиратися у ярмарок.

От склався і поїхав, а багатий брат цілу ніч не спав, усе складався та приготовляв вози, а вранці запряг дванадцять пар волів і поїхав у ліс, де живуть гайдамаки, щоб усе забрати, а жінці сказав:

— Як хто спитає, то щоб сказала, що поїхав у ліс по дрова.

Ото приїхав туди, де брат казав, аж воно так і є усе, тільки не було розбійників: кудись їздили. От він позавертав воли, пішов до дверей та й каже:

— Двері, одчиніться!

Двері одчинилися. Ото увійшов він туди і не знає, на що уперед дивитись і що брати. От кинувся багатир зараз до грошей і насипав їх на шість возів, а на шість возів усякого збіжжя — тільки їхати, та й годі! От сподобалась багатиреві одна ікона, котра стояла на покутті, у самому золоті і дуже гарна. Він став на лавку і взяв її, а повернувся до дверей, то двері зачинилися, і він остався у хаті. Кинувся одчиняти — не одчинить. Він уже усяк казав — не одчиняються.

Ото поставив ікону, де вона стояла, сам став відчиняти — не одчинить. Шукав сокири, щоб прорубати дірку і вилізти,— та не знайшов. Хотів у вікно лізти — залізні вікна, не можна, уже він і плакав, і кричав — нічого не помоглося...

Уже день минув, а вечір настав. Гайдамаки приїжджають додому, а отаман попереду, як побачив воли і вози з добиччю, то аж крикнув:

— Ей, брати, щось у нас хазяйнує! Глядіть, щоб у вас були готові ружжя й самопали, бо, може, тут і багато декого є!

Ото приїжджають до хатки — нема нікого, тільки воли та вози стоять наготовлені. Отаман скочив з коня — до дверей: двері були зачинені, він каже:

— Скоріш, хлопці, кругом хати ставайте! А деякі нумо у хату!

От і кажуть:

— Дверці, одчиніться!

Дверці одчинилися... А багатир прожогом хотів утекти поміж ними, так його й схопили на списи, не дали йому й пирхнути. І закололи, тільки засміялись:

— Отака ловись! Один чоловік, а нас сорок, та й перелякались!.. Нумо шукати по кутках, щоб дехто не зостався іще... І як він сюди добився?

Ото шукали скрізь — ніде не знайшли нікого.

От поскидали все, як було, позносили з волів, а воли позагонили у далекі льохи. От отаман і каже:

— Отепер, брати, посідаймо, одпочинем і порадимося, що будемо робити з чоловіком оцим, бо він не один, а видно, що в його сім'я є; як би дізнатися?

Ото порадили: закопати на притині два стовпи і повісити його за руки й за ноги: хто буде йти повз нього як рідна, то заплаче, то тоді можна буде дізнатись. От так і зробили: закопали стовпи і повісили тіло, і два гайдамаки стерегли, поки хто йтиме.

А того багатиря жінка ждала, ждала — нема чоловіка, вона до брата побігла та й братові:

— Будь ласковий, Охріме, іди, шукай свого брата, бо уже, мабуть, нема його і на світі: з волами десь поїхав по ті гроші!

Брат з ляку аж за голову ухопився:

— Тепер же нема його живого! Я йому казав, щоб він сам не їхав!..

От застріг конячку й поїхав туди прямо; коли дивиться — біля притини стоїть два стовпи і висить його брат; він узяв і поїхав далі — кругом об'їхав і вернувся додому.

Ото й каже братовій:

— От я бачив брата, піди, коли хоч, і ти подивись: там на стовпах висить; тільки не плач, не журись. У мене жінка плоха, то ти будеш мені за жінку, та й будемо собі жити тихенько — однаково можна і по дві, і по три жінки брати.

Ото вона пішла, оддалік подивилась та й вернулась:

— Не витерплю,— каже,— щоб не плакати!

От він каже:

— Коли не витерпиш, то візьми уберися, як панська наймичка, і набери пляшок з вином, з медом і з горілкою повний кошик, та йди повз ті стовпи, де висить брат, та й спіткнися, та упади нарошне, і побий ті

пляшки — і плач стільки тобі хочеться. А як хто спитає, чого ти плачеш, то ти скажеш, що йшла од панів, несла оцього добра до других панів, і це нещастя трапилось: упала й побила усе!

Ото вона так і зробила. І як упала недалеко біля свого чоловіка, як побила пляшки, як стала голосити, то розбійник вийшов і став її питати:

— Чого ти плачеш?

А вона й сказала:

— Як мені не плакати, коли оце усе панське, то що мені буде, що побила усе!

От, виплакавшись добре за своїм чоловіком, і пішла додому...

Українська народна казка

Рукавичка

Ішов дід лісом, а за ним бігла собачка, та й загубив дід рукавичку.

От біжить мишка, улізла в ту рукавичку та й каже:

— Тут я буду жити!

Коли це жабка плигає та й питає:

— А хто-хто в цій рукавичці?

— Мишка-шкряботушка. А ти хто?

— Жабка-скрекотушка.

Пусти й мене!

От уже їх двоє. Коли біжить зайчик. Прибіг до рукавички та й питає:

— А хто-хто в цій рукавичці?

— Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка. А ти хто?

— А я зайчик-побігайчик. Пустить і мене!

— Іди!

От уже їх троє.

Коли це біжить лисичка — та до рукавички:

— А хто-хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка та зайчик-побігайчик.

А ти хто?

— Та я лисичка-сестричка. Пустіть і мене!

— Та йди!

Ото вже їх четверо сидить. Аж суне вовчик — та й собі до рукавички, питається:

— А хто-хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка, зайчик-побігайчик та лисичка-сестричка. А ти хто?

— Та я вовчик-братик. Пустіть і мене!

— Та вже йди!

Уліз і той. Уже їх п'ятеро.

Де не взявся — біжить кабан.

— Хро-хро-хро! А хто-хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка, зайчик-побігайчик, лисичка-сестричка та вовчик-братик. А ти хто?

— Хро-хро-хро! А я кабан-іклан. Пустіть і мене!

— Оце лихо! Хто не набреде — та все в рукавичку! Куди ж ти тут улізеш?

— Та вже влізу, — пустіть!

— Та що вже з тобою робити, — йди!

Уліз і той. Уже їх шестеро, уже так їм тісно, що й нікуди. Коли це тріщать куші, вилазить ведмідь — та й собі до рукавички, реве й питається:

— А хто-хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка, зайчик-побігайчик, лисичка-сестричка, вовчик-братик та кабан-іклан. А ти хто?

— Гу-гу-гу! Як вас багато! А я ведмідь-набрідь. Пустіть і мене!

— Куди ми тебе пустимо, коли й так тісно?

— Та якось будемо.

— Та вже йди, тільки скраєчку! Уліз і ведмідь, — семеро стало.

Та так вже тісно, що рукавичка ось-ось розірветься.

Коли це дід оглядівся, — нема рукавички. Він тоді назад — шукати її, а собачка попереду побігла. Бігла-бігла, бачить — лежить рукавичка і ворухиться. Собачка тоді: «Гав-гав-гав!»

Вони як злякаються, як вирвуться з рукавички, — так усі й порозбігалися лісом.

Прийшов дід та й забрав рукавичку.

Українська народна казка

Мужик і ведмідь

Мужик поїхав до лісу ріпу сіяти. Оре там працює. Прийшов до нього ведмідь:

- Мужик, я тебе зламаю.

Мужик і ведмідь

- Не ламай мене, ведмедику, краще давай разом ріпу сіяти. Я собі візьму хоч корінці, а тобі віддам вершки.

- Бути так,- сказав ведмідь. - А коли обдуриш, так в ліс до мене хоч не їдь.

Сказав і пішов в діброву.

Ріпа виросла велика. Мужик приїхав восени копати ріпу. А ведмідь з діброви вилазить:

- Мужик, давай ріпу ділити, мою частку подавай.

- Гаразд, ведмедику, давай ділити: тобі вершки, мені корінці.

Віддав мужик ведмедю всю бадилля. А ріпу наклав на віз і повіз у місто продавати. Назустріч йому ведмідь:

- Мужик, куди ти їдеш?

- Їду, ведмедику, в місто корінці продавати.

- Дай-но спробувати – який корінець? Мужик дав йому ріпу. Ведмідь як з'їв:

- А-а! – заревів.- Мужик, обдурив ти мене! Твої корінці солоденькі. Тепер не їдь до мене в ліс по дрова, а то заломаю.

На інший рік посіяв мужик на тому місці жито. Приїхав жати, а вже ведмідь його чекає:

- Тепер мене, мужик, не обдуриш, давай мою долю.

Мужик каже:

- Бути так. Бери, ведмедику, корінці, а я собі візьму хоч вершки.

Вони зібрали жито. Віддав мужик ведмедю корінці, а жито наклав на віз і повіз додому.

Ведмідь бився, бився, нічого з корінцями зробити не міг.

Розсердився він на мужика, і з тих пір у ведмедя з мужиком пішла ворожнеча.

Російська народна казка

Муха-Цокотуха

Муха, Муха-Цокотуха,
Золотиста чепуруха!
Муха стежкою пішла
І копієчку знайшла.
Пішла муха на базар
І купила самовар.
«Ви, сусідоньки, приходьте,
Я вас чаєм пригощу!»
Таргани поприбігали,
Всі по склянці випивали,
А комашки -
По три чашки,
З молоком
І пиріжком.
Нині Муха-Цокотуха
Іменинниця!
От і кузочки-сестрички
Привезли їй черевички,
Із ясними передками
З золотими підківками.
Прилетіла з поля
тіточка бджола,
Мусі-Цокотусі

меду принесла.
«Метеличку, прошу -
Дати вам малини?
Може, нехороші
Наші іменини?»
Де не взявся тут старий
Павучок,
Нашу Муху упіймав
На гачок.
Хоче бідну задавити,
Цокотуху загубити!
«Ой, кохані гості, визволяйте!
Павука лихого зарубайте!
Годувала я вас,
Частувала я вас.
Не покиньте ж мене
В мій останній час!»
Та жуки, черв'яки
Налякалися -
По шпарках, по кутках
Поховалися.
Тарганці -
Під стільці,

Жовте сонечко -
Під віконечко,
А мурашки -
Геть із хати:
«Ми не хочем воювати!»
І ніхто на злодюгу не кинеться:
«Умирай, пропадай, імениннице!»
Ну, а коник-стрибунець,
Презавзятий молодець, -
Скік-скік!
І найперший утік
У куток під мосток,
І - мовчок!
А павук підступає,
Гострі зуби у зв'язану
Муху встромляє,
Крутить їй павутинками крила,
Смокче кров із гарячого тіла.
Муха криком кричить,
Надривається,
А злодюга мовчить,
Посміхається.
Раптом лине із гори
Крихітний комарик,

І в руці його горить
Крихітний ліхтарик.
«Де катюга? Де павук?
Не боюсь павучих рук!»
Шаблю вихопив легку,
Швидко підлітає
І злодюзі-павуку
Голову стинає.
Потім Муху обійняв,
Край віконця з нею став:
«Я злодюгу зарубав,
Павучище покарав,
Хочу я після двобою
Одружитися з тобою!»
Тут мурашки із хрущами:
«Слава, слава комарові-
Переможцеві!»
Прилетіли світлячки,
Засвітили їм свічки.
«Де ви, любі гості?
Просимо до нас!
Гей, жуки рогаті,
Цвіркуни вусаті!
Кличте музикантів,

Підемо в танець!»
Музиканти прилетіли,
В барабани заgrimіли-
Бом-бом! Бом-бом!
Скаче муха з комаром.
А за ними жук, жук -
Чобітками стук-стук!
Таргани із черв'ячками,
Попелиці із вовчками.
А жуки цибаті,
Молодці вусаті,
Шапки підкидають,
З кузьками стрибають.
От знялася метушня,
Застрибала комашня.
Вся галявка гуде,

Муха заміж іде
За хороброго, меткого
Молодого комара.
А мурашка швидка
Витина гопака, -
Закаблуками постукує,
На комашечок погукує:
«Цвіркунці мої,
Молодці мої,
Тара-тара-тара-тара-тарганці мої2.
Закаблуки стукотять,
Підшовочки риплять.
Веселись, комашня,
До самісінького дня!
Нині Муха-Цокотуха
Іменинниця!

Корній Чуковський

Бережливий господар

Микита Гайдук — перший багач. У нього найвища хата, навколо неї великий сад, а біля воріт зустрічає рідких гостей найзліший, певне, пес у всьому селі. Родина Гайдуків жила завжди скромно. Хліб, цукор, сало ховали від дітей у скриню під замок. їжа — пісна: борщ, каша. Господиня поварить у горшку сало кілька хвилин — і підвішує на сволок, залишає на наступну заварку борщу.

Може, така ошадливість і привела до теперішніх достатків родину Гайдуків. Тільки не позаздриш їм, а особливо дітям. Рясно вродить яблуками сад — так батько забороняє обривати.

— Дочекаємося Спаса, нехай Бог освятить, — наказує він дітям.

Але навіть і після свята батько дозволяє їсти лише падалиці, щоб нічого не пропадало. Раз запитався у нього сусід:

— Микито, смачні у тебе яблука?

— Не знаю, — знизав плечима господар, — я і не розкуштував їх як слід. Яблука так швидко псуються, що ми починаємо з підгнилих, а потім і закінчуємо такими ж. Добрих шкода брати — не по-господарськи.

Притча

Життя і його потреби

Ще один зайвий рот з'явився у родині Балабухів. Поніс батько дитину до хреста, а священику нічим заплатити. На щастя, трапилася по дорозі добра душа, зовсім незнайома жінка, вбрана, як черниця, і дала дукат на церкву.

Назвали сина Романом. Черниця на прощання пообіцяла батькам, що коли-небудь зайде провідати свого хрещеника.

Родина Балабухів — кріпаки. Важка доля випала Романові: з ранку до вечора гнути спину на панщині, а за найменшу провину — батоги, навіть виплакати нема перед ким.

Та все ж йому усміхнулося щастя: не забула про свого хрещеника жінка-черниця.

— Чого просиш, Романе? Чим можу — допоможу, адже я твоя хрещена мама.

— Волі хочу — і більшого щастя не треба! — звернувся до неї з проханням Роман.

Після недовгих клопотань жінка-черниця за сто дукатів таки викупила Романа з неволі.

— Ніхто тобі тепер не хазяїні! — сказала вона і зникла.

Як вільний птах, помандрував Роман світами. Багато земель обходив, а щастя собі не знайшов.

— На волі я, та самотньо мені, один, як палець, без пари, без вірної дружини і світ немилий, — скаржився на свою долю, коли вдруге йому випала нагода зустріти хрещену.

— Ну що ж, — посміхнулася черниця, — для тебе найліпшу дівчину причарую.

Ось і закінчилися мандри, осів Роман із молодою дружиною у скромному будиночку, в невеличкому містечку. А згодом пішли діти, з ними — і клопоти обсіли. Коли з'явилася хрещена мати утретє, попросив достатків у неї Роман.

— Раз ти мій хрещеник, дам я тобі грошей, лише б щасливим був.

Зажив Роман добре, з роками зробився першим багатцем у місті, для більшої поважності ще й бороду відпустив. А радості справжньої не відчуває — старий уже став, нічого і не хочеться.

Не думав, не гадав, але ще раз побачив жінку-черницю.

— Пізнав смак щастя, Романе?

— Яке тепер щастя? — зітхнув хрещеник. — Старість, неміч... Волів би знову бути кріпаком-невільником, аби лиш повернулися молодість і сила.

Притча

Економіка і народна творчість

Основною економічною категорією є праця. Уже з раннього дошкільного віку через колискові, утішки, заклички дитина засвоює зміст слів «праця», «робота», «працювати» тощо. У піснях «Ой, котику, котику», «Ой, ти котику сірий», «Ой був собі коточок» та інших котика запрошують до різних видів праці: копати грядку, ловити рибу, топити піч, учитися шити, горох молотити тощо.

Економіка в колискових піснях

Дитина через колискові пісні засвоює, що навколо всі працюють (і котик, і півник, і курочка, і кізонька) та поважають лише тих, хто любить працювати:

«Не вчись, котику, красти,
А вчись робити – Черевики шити,
Та й недорогої – По три золотії.
Будуть люди купувати,
Будуть тебе шанувати».

Та ходив котик молотить

Та ходив котик молотить,
Та побив собі животик.
Тай біжить, та й кричить:
-Ой, йой, йой!
Побив живіт допатою.
Та біжить кицька рятувать,
Та біжить кицька рятувать,

Котика за вушка витягать.

А-а-а-а!

Ай, люлю,коти два

Ай, люлю,коти два,

Вони сірі обидва,

По полиці скакали,

Рукавиці порвали.

А...

Рукавиці порвали,

Бабці пряжу спутали.

Стала бабця котків бити.

-Ідіть, коти, молотити.

А...

Лапками зерно збирати,

Хвостиками замітати,

Все до хати поносити,

Тоді їсти вже просити.

А...

А-а, коти два

А-а, коти два,

Сірі, бурі обидва.

Та по дворі ходили,

Та качечку ловили.

А качечка на юшечку,

А пір'ячко в подушечку,

Щоб маленький Романчик спав,

Щоб спав та не кричав.

А...

А качечку на юшечку,

А пір'ячко в подушечку.

А...

Е-Е, дитино

Е-е, дитино,

Поїдемо по сіно.

А я буду сіно класти,

А ти будеш бички пасти.

Е-е-е!(2)

Економіка в прислів'ях та приказках

У народі існує багато прислів'їв та приказок на економічну тематику: «Хто економить змолоду, не нуждается в старості», «По плану працюй, по плану витрачай», «Де господар добре робить, там і поле буйно родить», «Бережливість дорожче за багатство», «Торгуй правдою, більше заробиш», «Трудова копійка годує довіку» тощо.

Велика кількість прислів'їв та приказок тісно пов'язана з трудовою діяльністю дітей: «Без трудів не їстимеш пирогів», «Бджола мала, а й та працює», «Вставай до сходу сонця, працюй до ночі, то їстимеш калачі», «Гірка робота, а солодкий хліб» та ін.

Прислів'я та приказки про працю

Хто багато робить, той багато і вміє.

Де руки і охота, там скоро робота.

Хочеш їсти калачі, то не сиди на печі.

Будеш трудиться, будеш кормиться.

Без сокири не тесляр, без голки не кравець.

Без труда не виловиш і рибки з пруда.

Без труда нема плода.

Без трудів не їстимеш пирогів.
Бджола мала, а й та працює.
Вік живи, вік учись і вік трудись.
Вставай до сходу сонця, працєю до ночі, то їстимеш калачі.
Гірка робота, а солодкий хліб.
Гірко поробиш — солодко з'їси.
Журавель ходить по болоту, наймається на роботу. (Людина удає, що шукає праці, а справді працювати не хоче).
Кипить, пріє,— на обід спіє. (Жвава праця).
На дерево дивись, як родить, а на людину, як робить.
Кінець діло хвалить.
Маленька праця краща за велике безділля.
Кожна пташка своїм носом годується.
На чужий труд ласий не будь.
На чужу роботу дивитися — ситому не бути.
Не побігаєш — не пообідаєш.
Піт річкою ллє, жнець своє бере.
Пороби до поту, то й поїси в охоту.
Попрацєю влітку, відпочинеш взимку.
Праця чоловіка годує, а лінь марнує.
Роботящі руки гори вернуть.
У кого праця, в того й хліб.
У кого руки працюють, у того рот їсть.
Хочеш їсти калачі, не сиди на печі.
Хто не працює — той не їсть.
Хто робить, той голий не ходить.
Хто товче, той і хліб пече.
Хто хліб носить, той їсти не просить.
Хто що знає, тим і хліб заробляє.

Гірко заробиш - солодко з'їси.
Їв би кіт рибку, а в воду не хоче.
Косо, криво, аби живо.
Їж, що дають, а роби, що кажуть.
На чужий коровай рота не роззявляй.
Якщо добре працювати, скрізь успіхи будеш мати.
Чесно робити – весь вік багатіти.
Нажите махом піде прахом.
Краще своє латане, ніж чуже хапане.
Даром – шпак гніздо не в'є (та і йому шпаківню постав).

Прислів'я та приказки про гроші

Хто змолоду гроші береже, той на старість в нужді не живе.
Копійка карбованці береже.
Копійка копійку кличе.
Зароблена копійка краща від краденого карбованця.
Із копійки рублі робляться.
Гроші всюди хороші.
Гроші приходять кроком, а тікають галопом.
Гроші рахувати, треба розум мати.
Коли густо, а коли й пусто.
Час – це гроші.
Щедрий на батьківські гроші.
Без грошей – нероба.
Без потреби живе, хто береже гроші.
Гроші не голова: справа наживна.
Домашня копійка гривню береже.
З ким знатися не хочеш, тому дай гроші в борг.
Гроші – пух, тільки дмухни на них – і немає.
Щастя бідному – алтин, а багатому – мільйон.

За свій грош – скрізь хороший.
Трудова копійка годує довіку.
Без рахунку і грошей немає.
Гроші дорогі, а калачі дешеві.
Дешевий хліб, коли гроші є.
Гривня грошенят дістає (або: кличе, народить, кує, видобуває).
Гроші рахунок любить, а хліб міру.
Дружба дружбою, а грошиками рахунок.
Не доходом наживаються, а витратою.

Прислів'я та приказки про товар

Зіграв внічию. Що дав, то і взяв.
Обгортка дорожче товару.
Твої гроші, твої очі: дивись сам, що купуєш.
То й дешево, чого не треба; а що треба, то дорого.
То не купець, у кого гроші вдома.
Товар – працівник: лежачи, на себе наїдає.
Товар обличчям продають.
Товар не ведмідь, всіх грошей не з'їсть.
Товар полюбитися – розум розступиться.
У хорошого товару не буває накладу.
У грошового товару не наживешся.
На опальний товар багато купців.
На заборонений товар весь базар.
На гнилий товар та сліпий купець.
Гарний товар сам себе хвалить.
Добре дешево не буває.
І дорогий товар із землі росте.
Лежачий товар не годує.
Мало в привозі – багато в запиті.

Наш товар, ваші гроші.

Не купуй, що треба,— все треба; купуй, що необхідно.

Не подивившись на товар — не купують.

Прислів'я та приказки про торгівлю

Торг – яма: стій прямо; бережися, не ввались, впадеш – пропадеш.

Торг дружби не знає.

Торг торгом, а дружба даром.

Торг любить рахунок.

Торг знає міру, вагу та рахунок.

Торг потіху любить. Товар-подачу.

Торгував і цеглою, та залишився ні при чому.

Торгувати – не сумувати.

Торгувати, так по сторонам не позіхати.

Торгівля – кого виручить, а кого вивчить.

Торгу на три алтина, а боргу на п'ять.

Торгуєш – хаєш; купиш – похвалиш.

Торгуй правдою, більше заробиш.

Малого пошкодуєш – велике втратиш.

Не хвались ідучи на торг, а хвались ідучи з торгу.

Ти із запитом, а я з подачею.

У купця своя ціна, у покупця інша.

У тонкої пряжі і нитка за дорого.

На нашому торгу все зійде.

На прилавку шпильки, на полиці голки.

На торг поїхав, свою ціну вдома залишив.

На торг зі своєю ціною не їздять.

На торгу два дурні: один дешево дає, інший дорого просить.

Почин всього дорожче.

Прислів'я та приказки про бережливість

Бережливість – не скупість.
Збережена річ два віки живе.
Бережливість дорожче за багатство.
Бережене сто разів віддячить.
Бережіння—краще ворожіння.
Бережливість — краще прибутку.
Що сьогодні збережеш, завтра знадобиться.
Праця збагачує, а бережливість зберігає.

Прислів'я та приказки про хазяйновитість

Хату руки держать.
Без хазяїна й двір плаче.
Роби на дворі — буде й в коморі.
В доброго хазяїна й соломинка не пропаде.
У дурного хазяїна й колесо з воза украдуть.
Кепський господар десять робіт зачинає, жодної не кінчає.
Привикай до господарства змолоду, то не будеш знати на старість голоду.

Де господар добре робить, там і поле буйно родить.
Де господар не ходить, там нивка не родить.
Пошануй худобу раз, а вона тебе десять раз пошанує.
Хто літом жару боїться, той зимою не має чим погрітись.
Де господар не ходить, там нивка не родить.
Не земля родить, а руки.
Не питає добрий жнець, чи широкий загонець.
Яке посієш, таке і пожнеш.

Прислів'я та приказки про ощадливість

Достаток починається з ощадливості.
Ощадливість — скатертина-самобранка.
По плану працюй, по плану витрачай.

Збирай по ягідці – назбираєш кошик.
Зібране по ложці, не виливай мискою.
Запас карман не протирає.
Зернятко до зернятка, буде повний мішок.
Без запасу не буде припасу.
Запас біди не чинить.
Запас мішки не псує.
Запасливий горя не терпить.
Запасливий і в далекій дорозі ніякої потреби не має.
Краплина до краплини — і річка буде, зернина до зернини — і повний кошик буде.

Прислів'я та приказки про економність

Десять разів міряй, а раз утни.
Тричі міряй, а раз одріж.
Порожня бочка гучить, а повна мовчить.
Сам собі пан.
Економити потрібно економно.
Хто економить змолоду, не нуждається в старості.
На сірниках зекономив.
Менше вкусиш, на довше вистачить.

Прислів'я та приказки про рекламу

Реклама – двигун торгівлі.
Не похвалиш, не продаси.
Хочеш продати, вмій припросити.
Товар любить коли його хвалять.
Мета реклами не розважати, а продати.
Реклама стимулює дзвінок в касовому апараті.
Реклама – техніка замилювання очей.
Розумно використана реклама здатна змінювати життя.

Добра реклама більше продає.

Економіка в оповіданнях

Основні категорії також розкриваються в оповіданнях. Сюжетами оповідань стають як реальні, так і вигадані соціально-економічні ситуації та події життя. Деякі оповідання економічного змісту допомагають виховувати в дітей співчуття до навколишнього світу, розуміння безцінності дружби, любові, добра.

Оповідання В. Сухомлинського є дуже актуальними для використання в процесі сучасного економічного виховання дітей. Оповідання «Ледача подушка», «Прогаяний день», «Чому мама так хвалить?», «Де сім господинь там хата не метена» І. Сінченка, присвячено опису боротьби людини з власними лінощами. Отже, працьовитість є основою для успішної економічної діяльності. Цій же темі присвячено оповідання «Ремісник і різець», що розкриває читачам відмінність між поняттями «мистець» та «ремісник», стимулюючи дітей до творчого підходу до праці.

У процесі економічного виховання необхідно звернути увагу на те, щоб під час прийняття рішення на власну користь діти завжди враховували наслідки цієї дії для інших людей. Саме тому дуже важливо сформувати в дітей дошкільного віку базові морально-економічні якості, що стануть своєрідним фільтром у процесі обирання дітьми відповідних форм економічної поведінки та під час прийняття самостійного рішення. Цій темі присвячено оповідання В. Сухомлинського «Який слід повинна залишити людина на землі».

Де сім господинь, там хата неметена

У нас в хаті небагато дівчаток. Тільки Оксана, та Юля, та Марина, та Христя, та Катря, та Оля, та Ліна... Порахуйте, скільки їх?

Мама каже:

— Оксано, хату підмети!

— Добре, — обзивається Оксана, та тільки мама за двері — кричить:
— Юлько, хату підмети! Кому кажу!

А Юля відповідає:

— І не думаю. Хіба немає меншого за мене? Он Христя. Чуєш, Христе? Хату підмети, мама сказала!

— А чого це мені підмітати? — розсердилася Христя. — Я он і місяць тому підмітала, і ще раніше — влітку... І минулого року раз... Я не хочу. Я не маленька. Он Катря без діла сидить. Чуєш, Катре, хату підмети!

— Еге, яка, — обізвалася Катря. — А ось і не підмету. То тобі Христя сказала, щоб підмітати. Так що можеш. Та й Олька у нас є. Чого це Ольці така полегкість, що вона ніколи й за віника не візьметься? А вже їй сім років. Чуєш, Олько, кидай свої ляльки. Віник бери. Хату підмітай!

— Оце ще мені лихо, — захлипала Оля. — Все Олько та Олько! Не хочу я підмітати. Он Лінка ніколи нічого не робить. Кажуть: маленька. А яка вона маленька, коли їй вже п'ять років? Хай привчається, а то виросте за нашими спинами і не знатиме, як мамі допомагати. Чуєш, Лінко, віник бери!

Ліна не опиралася. Взяла віник і як почала підмітати! Кушпелу таку збила, що і в хаті нічого не видно.

Зайшла мама. Взялася за серце:

— Лишенько моє, лишенько! Правду люди кажуть: де сім господиень, там хата неметена!

Іван Сенченко

Чому мама так хвалить?

Пішла мама на роботу, а вдома залишилась шестирічна дівчинка Люда. Вона ще не ходить до школи. Мама сказала Люді, щоб вона курей нагодувала й квіти полила.

Люда нагодувала курей і полила квіти. А потім думає: "Зварю борщу. Мама прийде з роботи втомлена. Хай відпочине".

Зварила Люда борщу, попробувала. Борщ несмачний... Оце буде мама сваритися, що вона несмачного борщу наварила.

Прийшла мама з роботи. Здивувалась, що Люда зварила страву. Насипала борщу, їсть і хвалить.

— Ой смачного ж ти борщу зварила, дочко.

Люді ніяково слухати ці слова. Адже вона пробувала борщ, він несмачний. Думає Люда: «Чому ж мама так хвалить?»

Василь Сухомлинський

Взимку на фермі

На фермі взимку чимало справ. Трохи тільки замерехтить світанок, вже чуються квапливі кроки. Люди поспішають на роботу: хто на молочну ферму, хто в ремонтну майстерню.

Ось відкрилися ворота ферми. Звідти так і війнуло теплом. Замукали корови, чекають, що їх будуть зараз чистити, годувати.

А годувати їх треба не тільки так, щоб вони були ситі, їм потрібно давати такий корм, від якого у корів буде більше молока. Відмінний корм - силос. Готується він із стебел і листя різних рослин. Цей корм заготовляють ще влітку і восени. А настане зима, не можна буде коровам піти на луг, пощипати соковиту траву, тут-то і дають їм цю ситну страву.

І в майстернях люди теж не дрімають. Стукають молотки, скрипить на морозі залізо. Слюсарі, трактористи, комбайнери ремонтують машини, готують їх до весни. Адже у хороших господарів все має бути готове заздалегідь.

Чимало справ і в овочесховищах, і в зерносховищах. Треба вчасно перевірити, щоб зерно не відвогло, щоб овочі не підгнили, не зіпсувалися; скрізь потрібне пильне хазяйське око.

Василь Сухомлинський

Свій майстер

Олесик відпочиває в селі. Милується дідусь онуком, радіє. То в хаті прибере, сміття винесе, то в дворі порядкує, а то і в хлівець загляне. Там щось робить.

Помітив дідусь, як Олесик намагався поставити підпірку під зігнуту яблуню. Підпірка була завелика, ніяк не вдавалося прилаштувати її під обвислу ледь не до землі гілку. Дідусь підійшов до внука, і разом вони припідняли важку гілку, поставили підпору.

— Хазяйновитий ти у нас, Олесіку, — похвалив дідусь. — Вчися життю нашому селянському, знадобиться, як кажуть, і води напиться...

В домі зламався телевізор.

А він, Олесик, любить мультики. Вирішив сам подивитися, що трапилось. Того-сього торкнувся і помітив: перемикач програм геть випав зі свого гнізда. Недовго думаючи, Олесик підбіг до телефону, набрав татів службовий номер. Розказав про дідусів телевізор. Тато, який добре розбирався в телевізорах, розтлумачив, що і як треба зробити.

Олесик покрутив перемикач то в один, то в другий бік. І нарешті знайшов місце, в яке важілець перемикача потрапив. Ще кілька хвилин — і екран яскраво засвітився.

Тут якраз і бабуся нагодилася:

— Дивись, діду, працює наш телевізор.

— Працює, бабуся, працює... У нас тепер свій майстер є.

Почув це Олесик, і обличчя його засвітилося від радості.

Василь Сухомлинський

Який слід повинна залишати людина на землі?

Старий Майстер звів кам'яний будинок. Став осторонь і милується. «Завтра в ньому оселяться люди», — думає з гордістю. А в цей час біля будинку грався Хлопчик. Він стрибнув на сходинку й залишив слід своєї маленької ніжки на цементі, який ще не затвердів.

— Для чого ти псуєш мою роботу? — сказав з докором Майстер.

Хлопчик подивився на відбиток ноги, засміявся й побіг собі.

Минуло багато років, Хлопчик став дорослим Чоловіком. Життя його склалось так, що він часто переїздив з міста до міста, ніде довго не затримувався, ні до чого не прихилився — ні руками, ні душею.

Прийшла старість. Згадав старий Чоловік своє рідне село на березі Дніпра. Захотілось йому побувати там. Приїхав на батьківщину, зустрічається з людьми, називає своє прізвище, але всі здвигують плечима — ніхто не пам'ятає такого Чоловіка.

— Що ж ти залишив після себе? — питає у старого Чоловіка один дід, — Є в тебе син чи дочка?

— Немає у мене ні сина, ні дочки.

— Може, ти дуба посадив?

— Ні, не посадив я дуба...

— Може, ти поле випестував?

— Ні, не випестував я поля...

— Так, мабуть, ти пісню склав?

— Ні, й пісні я не склав.

— Так хто ж ти такий? Що ж ти робив усе своє життя? — здивувався дід.

Нічого не міг відповісти старий Чоловік. Згадалась йому та мить, коли він залишив слід на сходинці. Пішов до будинку. Стоїть той наче вчора збудований, а на найнижчій сходинці — закам'янілий відбиток Хлопчикової ніжки.

«Ось і все, що залишилось після мене на землі, — з болем подумав старий Чоловік. — Але цього ж мало, дуже мало... Не так треба було жити...»

Василь Сухомлинський

Прогаяний день

Мама йшла на роботу рано, до сходу сонця. Вона розбудила Петрика й сказала:

— Сьогодні в тебе почалися канікули. Але гаяти часу не можна. Ось тобі робота на сьогодні: посади біля хати дерево й прочитай цю книгу про Далекі Сині Гори.

Мама показала, де викопати дерево, поклала на стіл книжку про Далекі Сині Гори й пішла на роботу.

Петрик подумав: «Посплю ще трохи». Ліг, задрімав, потім заснув міцно-міцно і снилося йому: біля хати ви-росло дерево, яке він посадив, а Далекі Сині Гори стали зовсім недалекі й стоять над самісіньким ставком.

Прокинувся Петрик — ой, лишенько! Сонце вже се-ред неба.

Хотів зараз же до роботи взятися, та подумав: «Ще встигну...»

Сів під грушею. Думає: «Ось посиджу ще трохи та й почну».

Потім пішов у садок, ягоди їв, за метеликом ганяв-ся, потім знову під грушею сидів.

Прийшла мати ввечері й каже:

— Показуй, що зробив, сину.

А Петрикові нічого показати. Соромно йому й матері в вічі дивитися.

— Ходімо, сину, покажу тобі, що люди зробили за той день, що ти прогаяв.

Взяла мама сина за руку й повела. Підводить до од-ного поля й показує:

— Вчора тут була стерня, а сьогодні рілля. Тут працював тракторист. А ти байдики бив.

Підвела до колгоспного двору, показує багато-багато ящиків з помідорами й каже:

— Ці помідори вранці були на полі, а тепер у ящи-ках. Завтра їх повезуть у місто. Це робила я з жінками. А ти байдики бив.

Підвела до великої-великої купи зерна.

— Це зерно вранці було в колосках. Хліб скошили й змолотили, зерно привезли на тік. А ти байдики бив.

Підвела до стінки, вимурованої з цегли.

— Тут вранці був тільки гранітний фундамент, а те-пер мур стоїть. Це муляри працювали. А ти байдики бив.

Підвела до великого кам'яного будинку, зайшла з сином. На полицях — паляниці, калачі. Усе пахло хлі-бом.

— Це пекарня, — сказала мама. — Ці хлібини вран-ці бути ще борошном, а тепер сам бачиш. Цілий день трудилися пекарі. А ти байдики бив.

От що таке прогаяний день.

Василь Сухомлинський

Ремісник і різець

Майстер працював Різцем по дереву — вирізував Троянду. Різець маленький, сталевий, блискучий. У руках Майстра він був слухняним і вправним.

Не закінчивши роботу, Майстер кудись пішов, і Різець залишився на столі. В майстерню зазирнув Ремісник. Бачить лежить блискучий ніжик. А поряд — незакінчена Троянда. Взяв Ремісник Різець і хоче вирізати пелюстки Троянди. Але нічого в нього не виходить. Крише Різець Троянду, псує роботу Майстра.

Здивувалась Троянда,

— Різцю, чого ти раптом так погано почав працювати?

Різець відповідає:

— Я просто шматочок криці. Я стаю Різцем, коли мене бере в руки Майстер. А коли торкається Ремісник — я не Різець, а просто ніжик.

Василь Сухомлинський

Ледача подушка

Маленькій Яринці треба рано вставати, щоб до школи йти, а не хочеться, ой як не хочеться! Ввечері питає Яринка у дідуся:

- Дідусю, чому вранці вставати не хочеться? Навчіть мене, дідусю, спати так, щоб хотілося вставати і йти до школи.

- Це подушка в тебе ледача,- відповів дідусь.

- А що ж їй зробити, щоб вона не була ледачою?

- Знаю я таємницю,- пошепки сказав дідусь. - Ото саме тоді, як вставати не хочеться, візьми подушку, винеси на свіже повітря, добре вибий її кулачками - вона і не буде ледачою.

- Справді? - зраділа Яринка. - Я так і зроблю завтра.

Ще дуже рано, а треба збиратись до школи. Не хочеться вставати Яринці, але треба ж нарешті подушку провчити, лінощі з неї вибити.

Схопилась Яринка швиденько, одяглася, взяла подушку, винесла на подвір'я, поклала на лавку – та кулачками її, кулачками. Повернулася до хати, поклала подушку на ліжко – та й умиватися. А дідусь у вуса посміхається.

Olik

Василь Сухомлинський

Хліб

Принесли хліб. На столі поклали. Пахучий, теплий ще. Із скоринкою золотавою. Це від вогню позолота в нього.

Та не тільки від вогню. Золоте зерно на борошно мололи. А зерно в

золотому колоску на стеблині золоченій гойдалося, срібною росою вмивалося. Золоте проміння сонячне в себе увібрало. Від сонця позолота в хліба. Та чи тільки від нього? Золоті роботящі руки зерно в ріллю посіяли. Урожай доглянули й зібрали. Роботящі руки зерно змололи, тісто замісили, хліб спекли. Роботящі руки

в дім його принесли, на вишивану скатертину поклали. І лежить на столі хліб, теплий, пахучий, руками роботящими подарований. Лежить ясний, як сонечко, і ніби промовляє: любіть мене, шануйте, їжте та здоровими будьте.

Тамара Коломієць

Десять робітників

Зайшов я колись до однієї жінки в хату — Одаркою звали жінку. Дивлюсь, а у неї в хаті так чисто, гарно так: діти умиті, чисто одягнені, обід зварений.

— Як ви встигаєте все зробити? — питаю я в Одарки.

А вона каже:

— Як же мені не встигнути! У мене служать аж десять добрих робітників. Вони мене слухають: що не скажу — зроблять, один одному допомагають!..

— Які ж то у вас робітники?

— А ось вони! — засміялась Одарка і поклала на стіл своїх десять пальців.

Економіка у віршах

Одним із засобів економічного виховання дітей є вірші. У віршах В. Паронової, Ю. Турчини розкривається сутність роботи людей різних фахів: лікар, фермер, музикант, актор, бізнесмен, перукар, двірник тощо. Вірш «Бізнесмен» цієї ж авторки розкриває особливості цієї сучасної професії: «Гроші витрачає вмiло:

Він вкладає їх у діло.
Має булочну й пекарню,
Чи салон і перукарню,
Свиноферму, звідки м'ясо
Відправляє в цех ковбасний.
Чи скуповує товари
І розвозить по базару.
Лік грошам він добре знає,
Їх на вітер не пускає».

Вірші-смішинки, «Школярики-братики», «Треба світло берегти» відіграють неабияку роль у формуванні таких понять, як бережливість, економність.

Дітям дошкільного віку дуже подобаються невеликі вірші, про тварин, маленьких дітей, а також римовані загадки. Загадки Н. Григор'євої розкривають морально-економічні якості персонажів казок (наприклад, працьовитість діда на городі та як результат цього – життя в достатку):

Є у діда на городі
Дві чудові грядки,
Там він овочі саджає

І живе в достатку» (До казки «Ріпка»).

Ялинка

Раз я взувся в чобітки,
Одягнувся в кожушинку,
Сам запрягся в саночки
І поїхав по ялинку.
Ледве я зрубати встиг,
Ледве став ялинку брати,
А на мене зайчик — плиг!
Став ялинку віднімати.
Я — сюди, а він — туди...
«Не віддам, — кричить, —
нізащо!
Ти ялинку посади,
А тоді рубай, ледащо!
Не пушу, і не проси!
І цяцьками можна гратись:

Порубаєте ліси —
Ніде буде і сховатись.
А у лісі скрізь вовки,
І ведмеді, і лисиці,
І ворони, і граки,
І розбійниці-синиці».
Страшно стало... «Ой,
пусти!
Не держи мене за поли!
Бідний зайчику, прости, —
Я не буду більш ніколи!»
Низько, низько я зігнувся,
І ще нижче скинув шапку...
Зайчик весело всміхнувся
І подав сіреньку лапку.

Олександр Олесь

Ми з Васильком в ліс ходили

Ми з Васильком в ліс
ходили,
Там ялиночку знайшли.
Ми її зрубать хотіли
-Ну а як би ви вчинили?
Звідусіль пташки злетілись,
На гілках ялинки сіли.
Ми пташок прогнать хотіли
-Ну а як би ви вчинили?
Під ялинкою є звірі,

Зайченя стрибає сіре.
Ми б звіряток всіх зловили.
-Ну а як би ви вчинили?
Відповідь на все проста.
Нам її дала сова.
Ми з васильком зрозуміли
І тоді ось так зробили:
Раз, два, три — і на ялицю
Приладнали годівницю.
Ще й солодку морквинку

Дали зайчику в торбинку.
Спритній білочці руденькій.
Дарували ми опеньки.
Принесли горіхів трішки
-Не лякайтесь, друзі, їжте.
І зраділи тут звірята,
Бо для них це справжнє

свято.
А маленьке білченятко
Посміхнулось нам на згадку.
Мудра тітонька сова
Похвалила нас сама.
Справу добру ми зробили.
-Ну а як би ви вчинили?

Наталя Дьоміна

Полікую книжечку

Плаче книжка нишком.
Захворіла книжка —
Нерозумні малюки їй
обшарпали боки.
Ви не плачте, люба книжко,

Полікую я вас трішки.
Попідклеюю вам рани,
Хай боліти перестане.
Вже й обгорточка готова!..
Буде книжечка здорова!

Віра Багірова

Бруднуля

Шапочка у глині,
Сажа на коліні,
Пальчики зелені,
Плаття у смажені.
У смажені навіть ніс,
На щоках сліди від сліз.
Отака Ганнуля,
Дівчинка-бруднуля.
Ранком вона встала —
Постіль не прибрала.
І надула губки:
— Нащо чистить зубки? —
Умивалась нашвидку:

Бруд увесь — на рушнику.
Отака Ганнуля,
Дівчинка-бруднуля.
Мама доню одягла,
В коси бантик заплела.
Відійшла лиш мама —
Бантик під ногами.
Отака Ганнуля,
Дівчинка-бруднуля.
За обідом прямо
Влізла в суп руками.
Надкусила пиріжок
І поклала в фартушок.

Стала руки витирать —
На скатерці пальці знать.
Отака Ганнуля,
Дівчинка-бруднуля.
На машину, на візок
Сиплють хлопчики пісок.
А вона піском мерщій
Наповня беретик свій.
Буде гарна гірка, —
Та берету — гірко...
Отака Ганнуля,
Дівчинка-бруднуля.
Ось трима вона в руці
Кольорові олівці.
І уже біля вікна
Розмальована стіна.
А до столу сіла —
Розлила чорнило.
Отака Ганнуля,
Дівчинка-бруднуля.
В пальтечку своїм новім
Вийшла вона з дому,
А вернулася у дім
Ніби у старому.

— З гірки я спускалась!
На пальті каталась!
Отака Ганнуля,
Дівчинка-бруднуля.
Спать вона лягала —
Не помила ніжки.
Плаття і панчішки
Кинула під ліжку.
Отака Ганнуля,
Дівчинка-бруднуля.
Після дощичу в дворі
Любо гратись дітворі.
Всі такі гарненькі,
Всі такі чистенькі.
Тільки — де Ганнуля,
Дівчинка-бруднуля?
Вся замурзана, брудна,
Неохайна дуже, —
Подивіться: ось вона
Влізла у калюжу.
Як у вашім дитсадку
Ви зустрінете таку, —
То скажіть їй хором:
— Сором! Сором! Сором!

Грицько Бойко

Білочка восени

На гіллячках, на тоненьких,
Поки день ще не погас,
Сироїжки та опеньки

Білка сушить про запас.
Так нашпилює охайно,
Так їх тулить на сосні

І міркує: а нехай-но
Ще побудуть тут мені!
Поки дні іще хороші,
Поки є іще тепло,
А як випадуть пороші,
Заберу їх у дупло.
«Буде холодно надворі,

Сніг посиплеться з дубів,
Буде в мене у коморі
Ціла в'язочка грибів!
Але білочці не спиться.
Дятел тукає: тук-тук!
Щоб не вкрала їх лисиця
Або хитрий бурундук.

Ліна Костенко

Фермер

От в кого тяжка робота,
Аж чоло блищить від поту!
Рано-вранці він встає,
Поле огляда своє.
Там вирує, колоситься
Золота густа пшениця.

Є садок, город і ферма.
І працює він уперто.
Має трактори сучасні
І комбайни першокласні.
На землі господарює
І з тобою нас годує.

В. Паронова

Офіціант

У кафе чи ресторани
Допоможе пану й пані,

Страв обрати варіант
Пособить офіціант.

Ганна Чубач

Репортер

Із іншої країни він репортаж веде,
Наш репортер кмітливий цікаве скрізь знайде.

Юлія Турчина

Охоронець

Охоронець уважний ходить біля вітрин,
За порядком пильнує в супермаркеті він.

Юлія Турчина

Лікар

З понеділка по суботу ходить лікар на роботу.
Якщо раптом захворію, може вийти і в неділю.
Він мені призначить ліки, перевірить горло, ніс,
Скаже їсти борщ і кашу, щоб одужав я й підріс!

Юлія Турчина

Віршики-добавлянки

Коли працював ти цілий рік,	«Гроші в панчохах з'їдає ...»
Буде кругленьким ... дохід.	інфляція.
У морі підступнім товарів і цін	Дуже смачна вітрина
Бізнес-корабель веде ... бізнесмен.	Кондитерського... магазину.
Він фінансовий факір,	
В банк до себе вас чекає ... банкір.	Скільки купили ви ковбаси,
Будуть цілі, як у танку,	Стрілкою покажуть вам точно ...
Вклади ваші в нас у ... банку.	ваги.
Справи у нас підуть на лад:	Меблі, хліб і пластівці
Ми в кращий банк внесли свій ...	Продають нам ... продавці.
вклад.	За сметану, хліб і сир
Приносити доходи став	У касі чек проб'є ... касир.
У банку татів ... капітал.	Дядя Коля - нумізмат.
Як дитини немає без мами,	Значить, кожен експонат,
Немає збуту без... реклами.	Я скажу вам по секрету,
Люди ходять на базар:	Називається ... монета.
Там дешевше весь ... товар.	Розрахунок зарплати - знати пора
І лікарю, і акробату	Проводять у термін ... бухгалтера.
За працю видають... зарплату.	Половинку від зарплати
В банку для всіх вас висить	Називають всі... Аванс.
прокламація:	Все, що в житті продається,

Однаково зветься:
І крупа, і самовар

Називаються ... товар.

Наталя Войтенко

Ким бути

Є професій так багато:
Мама – кухар, слюсар тато.
А я б в пекарні працював,
І хліб м'якенький випікав.

Юлія Турчина

Сантехнік

В трубах дірочки латає,
В них несправність виправляє.
Труб і кранів чудо-технік
Добрий дядечко... сантехнік.

Ганна Чубач

Електрик

Зникло світло, що робити?
По кімнаті як ходити?
Мама каже, - Без істерик,
Допоможе нам...електрик.

Юлія Турчина

Економіка в загадках

У загадках певне місце відводиться темі праці й знаряддям, які пов'язані з нею: «Чотири грають, два танцюють, один сидить і все чує»(пара коней, віз, візник); «Загадаю загадку, закину на грядку, нехай моя загадка до літа лежить» (озимина, посіяна в полі); «Б'ють мене ціпами,

ріжуть мене ножами; за те мене отак голублять, бо всі мене дуже люблять» (хліб) та ін.

У роботі з формування економічного досвіду дітей використовуються всі вищезазначені жанри художньої літератури та усної народної творчості на заняттях з основ економіки та впродовж дня. Художня література та фольклор також супроводжують різноманітні форми роботи з дітьми: ігри, забави, заходи, змагання.

Отже, вивчення особливостей організації процесу економічного виховання дошкільників, пошук ефективних форм роботи та засобів її реалізації є дуже актуальними питаннями на сучасному етапі. Разом з іграми й творчими завданнями економічної спрямованості художня література визначається як один із засобів економічного виховання дітей.

Будь-який художній твір має емоційне забарвлення. Саме тому його зміст викликає в дітей жвавий інтерес до подій та персонажів. Разом з тим, використання художньої літератури в процесі економічного виховання надає можливість всебічно розвивати дитину: формувати стійку життєву позицію до соціально-економічних явищ та способи поведінки у відповідній ситуації.

Хто нам весело покаже?

І доступно все розкаже?

І про якість і про смак

Розповісти він мастак.(Рекламний агент).

У цій фірмі всі бувають,

Бланк спочатку заповнюють,

Вносять в касу платежі.

Що за фірма, підкажи? (Банк).

Щоб зберігати свої доходи
На кишенькові витрати,
Хрюшка потрібно мені,
Та, що з діркою на спині. (Скарбничка).

З якого апарату
Видається нам зарплата? (Банкомат).

Це великий магазин,
В ньому не злічить вітрин.
Все знайдеться на прилавку -
Навіть шпильки та булавки. (Універмаг, супермаркет).

Наталя Войтенко

**ПЕРСПЕКТИВНИЙ ПЛАН
ОРГАНІЗОВАНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ
ПРОТЯГОМ ДНЯ**

Місяць	Тема інтегрованої діяльності	Дидактичні ігри	ІІ половини дня	Робота з батьками	Інші види діяльності
ВЕРЕСЕНЬ	Моя невеличка сімейка	«Сам-разом» (закінчи фразу: прибираю, вибираю, допомагаю, ремонтуємо, ділимо) «Впізнай за описом»	«Я маленький помічник» (аплікація, малювання, конструювання)	Сімейна прогулянка до парку	Перегляд ролика «День народження малюка» Читання оповідання І. Сенченко «Де сім господинь, там хата неметена», В. Сухомлинського «Чому мама так хвалить?» Розповідь вихователя «Добробут нашої сім'ї»; Розгляд картин «Моя кімната» Виготовлення атрибутів для гри Сюжетно-рольова гра «Сім'я» Слухання колисанок

ЖОВТЕНЬ	Хто як до зими готується	«Що зайве?» «Магазин» «Хто, що любить їсти?» «Чарівна торбинка» «Що де росте?» «Знаряддя праці» Вгадай за смаком»	«Запаси на зиму» (аплікація, малювання, ліплення)	Практична робота (соління капусти)	Перегляд діафільму: «Від зернини – до хлібини» Читання художніх творів Т. Коломієць «Хліб», Л.Костенко «Білочка восени» Складання розповіді за серією картин «Хто як до зими готується» Праця на городі «Збір овочів на городі» Виготовлення атрибутів до гри Сюжетно-рольова гра «Магазин»
----------------	--------------------------	---	--	------------------------------------	---

Листопад	<p>Як я став бережливи м та економ ним</p>	<p>«Хто чим користується в роботі» «Підбери потрібну річ» «Мандрівка кімнатою» «Оціни вчинок»</p>	<p>«Майстерня Полатайчик енд Ремонтуй чик» (господарсько- побутова праця, трудові доручення)</p>	<p>Виставка загублених речей</p>	<p>Перегляд слайд- презентації Вирішення проблемних ситуацій «Прибирання кімнати», «Поділися іграшками» Розгляд серії картин «Допоможемо Незнайку стати бережливим» Віршики- смішинки про економне використання води та світла Читання художніх творів В. Багірової «Полікую книжечку», Г.Бойко «Бруднуля» Сухомлинського «Свій майстер» Іріс Рев'ю «Ощадлива птаха» Казки та притчі народів світу</p>
----------	--	---	--	--	--

ГРУДЕНЬ	Бережене сто разів віддячить	«Що із чого виготовлено?» «Виклади послідовно» «Буду я природі другом» «Що погано, а що добре?»	«Вітрячок» (конструювання, аплікація, малювання, ліплення)	Повчальні казочки діткам від батьків	Перегляд документального фільму: «Що природа нам дає» Розповідь вихователя «За що природа дякує» Народна мудрість: «Бережливість – скатертина-самобранка», «Хоч стареньке, аби чистеньке», «Що маємо – не дбаємо, а втративши – Плачемо» Читання художніх творів «Бережливий господар» «Життя і його потреби» «Нові пригоди Колобка» Обігрування вірша О. Олеся «Ялинка»
----------------	------------------------------	--	--	--------------------------------------	---

СІЧЕНЬ	Хочу бути як тато, і як мама буду я (професії дорослих)	«Впізнай професію» «Хто краще знає знаряддя праці» «Знайди відповідну професію»(професії міста і села) «Що для чого?» «Граємо в професії»	«Я буду дім для дорослих і малих» (конструювання, аплікація)	Створення альбому «Калейдоскоп професій»	Перегляд слайд-презентації «Професії дорослих» Бесіда « Ким працюють ваші батьки» Спостереження за роботою няні. Екскурсія в магазин, перукарню, аптеку. Читання художніх творів В. Сухомлинського «Прогаяний день», «Взимку на фермі» М. Коцюбинського «Десять робітників» Казка «Троє поросят». Згадки про професії
---------------	---	---	---	--	---

ЛЮТИЙ	<p>Без реклами немає успіху</p>	<p>«Розкажи про товар» (іграшки, одяг, взуття, їжа і т.д.) «Опиши, а ми назвемо» «Виправ помилку» «Відгадай де продається»</p>	<p>«Створення рекламного буклету» (ручна праця, аплікація)</p>	<p>Виставка – продаж «Ярмарок солодоців»</p>	<p>Перегляд рекламного ролика «Кафе Макдональдс» Перегляд газети «Подільнин» Вирішення проблемних ситуацій Розповідь вихователя «Без реклами немає успіху» Перегляд плакатної реклами «Цікавинки реклами» Народна мудрість «Реклама – рушійна сила торгівлі»</p>
-------	---------------------------------	---	--	--	---

БЕРЕЗЕНЬ	<p>Має кожен комерсант в економіці талант</p>	<p>«Звернися ввічливо» «продаємо - купуємо» «Знайди потрібне слово» «Відгадай, що купив Незнайко?» «Скажи одним словом» Крамниця для бізнесмена</p>	<p>«Одягни ділову людину» (аплікація, малювання, ручна праця)</p>	<p>Школа бізнесу для початківця (зустріч з бізнесменом)</p>	<p>Перегляд слайдів «Один день з життя бізнесмена» Розповідь вихователя «Чим займається бізнесмен» Обмін думками, бесіди «Якби я був бізнесменом...» Читання художніх творів. Загадки-добавлянки Уривок з казки Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц» Сюжетно-рольова гра «Макдональдс»</p>
-----------------	---	---	---	---	--

КВІТЕНЬ	Що потрібно мати, щоб купувати?	«Що спільне, що відмінне?» «Полічи та постав відповідну цифру» «Крамниця» «Рахуй далі» «Гаманець» «Моя перша покупка»	«Гаманець» (конструювання, аплікація)	Морфологічна таблиця «Бюджет дошкільника»	Слайд-презентація «Як прийшла до нас гривня Розгляд купюр номіналом 1-5 гривень Бесіда про виникнення грошей Розповідь про ярмарок Економічна розминка Читання казки К. Чуковського «Муха-Цокотуха» Казки народів світу Сюжетно-рольова гра «Кондитерська фабрика»
----------------	---------------------------------	--	--	--	--

ТРАВЕНЬ	Копійка гривню береже	«Хто це знає і вміє?» «Закінчи речення» «Виклади послідовно» «Що потрібно для роботи банкіра?»	«Копілочка» (ліплення, аплікація, ручна праця)	Відвідуван- ня банку разом з батьками	Цільова прогулянка до банкомату Розгляд банківських карток – грошей майбутнього Бесіда про роботу банкіра Розгляд комп'ютера Розповідь про те, що він дає змогу економити час, кошти Відгадування загадок Народна мудрість «Час-це гроші» «Без рахунку і грошей немає» «Хто змолоду гроші береже, той на старість в нужді не живе» «Копійка карбованці береже» «Копійка копійку кличе»
----------------	-----------------------------	--	---	--	---

**Орієнтовні
конспекти
інтегрованих занять**

Гра-заняття «Не рубай ялиночку, не рубай...»

Програмовий зміст: розширити уявлення дітей про ялинку: яка вона, як вона живе, як пристосовується до навколишнього середовища, яку роль відіграє ялинка в природі й людському житті. Формувати в дітей основи екологічної свідомості, елементарні навички екологічно грамотного, економного підходу до природних ресурсів, дбайливого ставлення до живої природи. Викликати в дітей бажання активно виступати на захист ялиночок. Виховувати етично-естетичні якості.

Матеріал: мультфільм «Як мужик за ялинкою ходив», слайди «Лісова галявина», скриньки та картки із зображенням вчинків людей, вірш О. Олеся «Ялинка», уривок вірша Н. Дьоміної «Ну а як би ви вчинили?», документальний фільм про вирощування ялинок у фермерському господарстві.

Хід заняття

Стук у двері. Приходить браконьєр з ялинкою на плечах і пропонує придбати ялинку. Вихователь відмовляється від ялинки. (Спостерігає за реакцією дітей).

Вихователь: Як ви думаєте, чому я відмовилася від того, щоб придбати ялинку? (Міркування дітей).

Вихователь: Дітки, давайте поміркуємо, як ця ялинка потрапила до нас?

Перегляд уривку з мультфільму: «Як мужик за ялинкою ходив».

Вихователь: Отже, звідки до нас потрапила ялинка? (Відповіді дітей).

Перегляд слайдів на тему: «Лісова галявина».

Вихователь: Ми потрапили з вами на лісову галявину. Давайте подивимось, що тут не так? Чого не вистачає на цій галявині? (Міркування дітей).

Вихователь: Що ви бачите на галявині?(пеньки).

- Порахуємо пеньки. А тепер розглянемо їх. (Вихователь підводить дітей до того,що це пеньки ялинки).

- Чому на галявині самі пеньки? А де ж поділися ялинки?(Міркування дітей).

Чути плач зайчика.

Вихователь: Ви бачите зайчика?

- Зайчик де? (За пеньком).

- А що є перед пеньком? (Кучугура снігу).

- Що ви бачите біля пенька?(заячий слід).

- А що ви бачите на пеньку? Немає нічого).

Вихователь: Погляньте на зайчика і скажіть, який він?(Маленький, біленький, пухнастий).

Вихователь: Який у нього настрій? (Міркування дітей).

- Дітки, зобразіть настрій зайчика. (Діти зображують настрій зайчика).

- А чому зайчик сумний? (Міркування дітей).

- Запитаємо у зайчика чому у нього такий настрій?

Зайчик: Скоро Новий рік, всі готуються до свята і ми, звірята, теж святкуємо Новорічне свято. Кожен рік ми збираємось ось на цій галявині і весело святкуємо. Але цього року свята не буде. Погляньте, прийшли якісь незнайомі люди і зрубали наші ялиночки. Як нам бути, що тепер робити? (Міркування дітей).

Вихователь: Хто це міг бути?(Відповіді дітей).

- Для чого вони їх зрубали? (Відповіді дітей).

(Вихователь пояснює дітям про нечесний заробіток (збагачення) та про задоволення потреб інших людей).

Вихователь: Чи правильно вони вчинили? Кому від цього вчинку було добре, а кому погано?

Дидактична гра: «Оціни вчинок»

На столі стоять дві скриньки (червоного та зеленого кольорів). Вихователь пропонує дітям вибрати картинки на яких зображено добрі та погані вчинки людей, та покласти їх у скриньку відповідного кольору. Діти пояснюють свій вибір.

Фізкультхвилинка за твором О. Олеся «Ялинка»

(Вихователь читає вірш, діти імітують рухи)

Раз я взувся в чобітки,
Одягнувся в кожушинку,
Сам запрягся в саночки
І поїхав по ялинку.
Ледве я зрубати встиг,
Ледве став ялинку брати,
А на мене зайчик — плиг!
Став ялинку віднімати.
Я — сюди, а він — туди...
«Не віддам, — кричить, — нізащо!
Ти ялинку посади,
А тоді рубай, ледащо!
Не пуцу, і не проси!
І цяцьками можна гратись:
Порубаєте ліси —
Ніде буде і сховатись.
А у лісі скрізь вовки,
І ведмеді, і лисиці,
І ворони, і граки,
І розбійниці-синиці».
Страшно стало... «Ой, пусти!
Не держи мене за поли!

Бідний зайчику, прости, —
Я не буду більш ніколи!»
Низько, низько я зігнувсь,
І ще нижче скинув шапку...
Зайчик весело всміхнувся
І подав сіреньку лапку.

Вихователь: Дітки, а ми можемо допомогти звірятам? Чим саме?
(Відповіді дітей).

Вихователь пояснює дітям, що серед зими ми не зможемо посадити ялинку і пропонує зробити ялинку з власних долоньок.

Художня діяльність. Аплікація «Ялинка». (Колективна робота).

З'являються два хлопчики старшої групи . Вони розповідають дітям, що є волонтерами та читають уривок з вірша Н. і. Дьоміної «Ми з Васильком в ліс ходили».

Ми з Васильком в ліс ходили,

Там ялиночку знайшли.

Ми її зрубать хотіли

-Ну а як би ви вчинили?

Звідусіль пташки злетілись,

На гілках ялинки сіли.

Ми пташок прогнать хотіли

-Ну а як би ви вчинили?

Під ялинкою є звірі,

Зайченя стрибає сіре.

Ми б звіряток всіх зловили.

-Ну а як би ви вчинили?

Бесіда за змістом вірша.

- Куди ходили хлопчики?

- Що хотіли зробити хлопчики?

- Дітки, а як би вчинили ви?

Перегляд документального фільму про вирощування ялинок у фермерському господарстві.

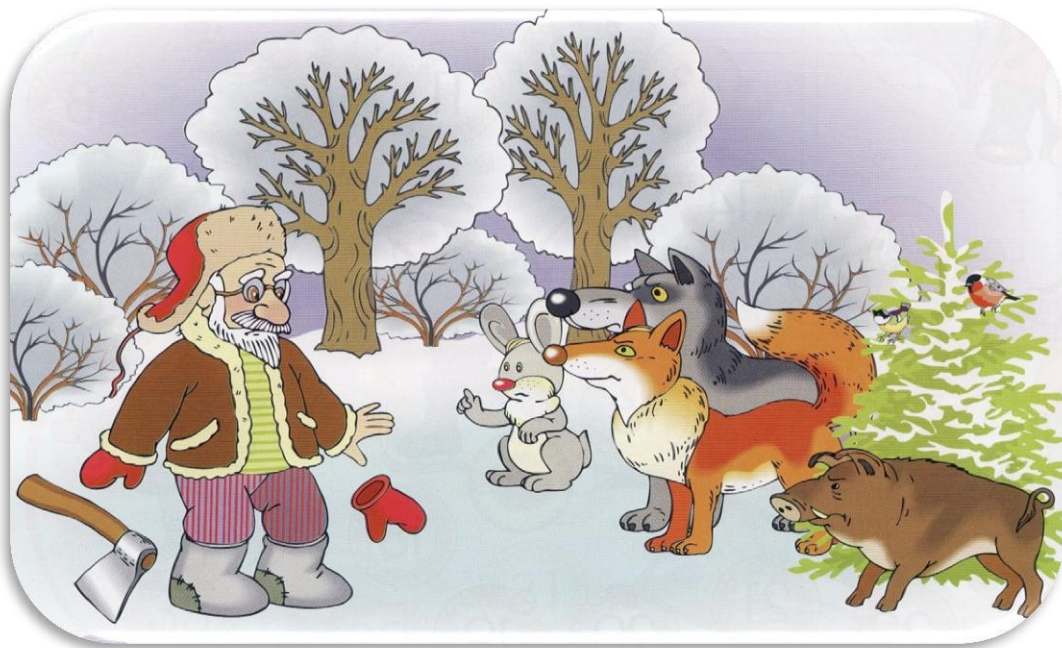
Підсумок.

- Чи сподобалося вам заняття?

- Чого воно вас навчило?

- Про що ви розповісте своїм батькам вдома?

Діти дякують хлопчикам та звертаються з проханням передати ялинку звірятам до лісу, щоб звірята весело Новий рік зустріли.

Сюжетно-рольова гра:
Дитяче кафе «Макдональдс»

Програмовий зміст: розвивати дрібну моторику, окомір, мислення, зв'язне мовлення, творчі здібності, Формувати комунікативну компетентність. Вміння дітей задумувати сюжет гри, виконувати ролі згідно сюжету гри, вправляти дітей в ігрових діях. Виховувати доброзичливість, емпатію, інтерес до гри, старанність у роботі, сумлінне ставлення до дорученої справи, естетичний смак, партнерські відносини між дітьми, прагнення допомагати один одному, повагу до людей праці. Формувати життєву компетентність дітей, спонукати їх до застосування набутих знань і вмінь у життєвих ситуаціях. Формувати уявлення про світ професій, взаємозв'язок, важливість кожної з них. Формувати уявлення про принципи роботи кафе, де готують швидку їжу: послідовність процесу, розподіл обов'язків між працівниками, культуру спілкування. Удосконалювати навички виробництва предметів (одноразового паперового посуду) в техніці орігамі на основі схем-моделей.

Матеріал: папір кольоровий квадратної форми, чайний міні сервіз, електро-чайник, ножі, солоне тісто, сковорідки, умовні гроші 1грн, 2грн., паперові шапочки з фірмовою позначкою «М», паперові стаканчики атрибути та матеріал: спецодяг для всіх дітей; іграшкові мобільні телефони у кожному відділі; «кабінет директора»: дитячий комп'ютер, канцтовари, мобільний телефон; «відділ виготовлення готових форм»: кольоровий папір, заготовки з кольорового паперу різної форми, клей, серветки, підніс для готових виробів, схеми; «відділ художнього оформлення»: логотипи «М» «Макдональдс, клей, пензлі, серветки; «прибиральниці»: віник, совок, волога серветка, відро; «касири»: касові апарати, гроші, маленькі іграшки; «кафе»: посуд, інструменти, плита, столи, серветки, солоне тісто, цукерки та інші продукти.

Хід гри

Вихователь пропонує дітям пограти у нову цікаву гру, причому вони самі мають здогадатися, в яку саме, відповідаючи на запитання.

Запитання до дітей:

-Діти, що у мене в руках? (Коробка).

-Як ви гадаєте, що там може бути в середині? (Відповіді дітей).

-Діти, ви любите їсти картоплю-фрі, гамбургери, морозиво, і в подарунок отримувати іграшку?

-Чи знаєте ви де це можливо?

-Діки, вам знайоме слово «Макдональдс?»

-Це що? Музей, магазин, театр?- так кафе.

-Хто з вас був у такому кафе?

-Діки, а в яких містах є Макдональдс. Що там роблять люди?

-А в нашому місті є таке кафе?

-Як ви гадаєте, хто в такому кафе може працювати: (дорослі, діти, юнаки, дівчата, старші люди)?

-Назвіть професії які є в цьому кафе? (кухар, касир, прибиральниця, директор).

Ось і у нашому місті також відкривається Макдональдс. І щоб його відкрити потрібно набрати на роботу персонал. Тож спочатку маємо розподілити ролі: директора, працівників паперової фабрики, кухарі, прибиральники, касири.

Розподіл ролей

У кожного з вас прикріплені бейджики з картинками.

У кого на картинці зображений пакет: ви будете працівниками паперової фабрики - ви будете виготовляти замовлення кафе – паперові пакети, паперові стаканчики для пакування картоплі фрі, гамбургерів, морозива та напоїв.

У кого прибиральний комплект- прибиральники.

У кого зображення кухні – ви будете кухарями – будете готувати їжу – картоплю фрі, гамбургери, морозиво на замовлення.

У кого касовий апарат: касири, які будуть стояти за касою і брати гроші за замовлену їжу, віддавати потім їх директору, який в свою чергу буде розраховуватися з працівниками паперової фабрики, прибиральниками, кухарями, касирами.

А я буду директором.

(Звучить телефонний дзвінок).

Директор: Щойно мені зателефонувала завідувач дитячого будинку, де живуть дітки – сироти (без мами і тата) І розповіла, що в них завтра свято, попросила щоб ми для діток зробили сюрприз (бо вони ще ніколи не їли ні картоплі-фрі, ні гамбургерів).

-Діти, а щоб ви хотіли щоб для вас приготували? Вихователь спонукає дітей висловити співчуття, готовність допомогти, виготовити для дітей святковий обід.

-Чи хочете ви зробити приємне цим діткам, тому що, якщо ми не будемо встигати це зробити, то доведеться залишитися після роботи.

Прошу займати свої місця (Діти працівники займають свої робочі місця у відділах).

Робота у відділах.

Пакування: Діти виготовляють стаканчики для картоплі фрі, пакети для того щоб їжу можна було взяти з собою, сортують стаканчики для напоїв та морозива.

Художнє оформлення: Діти надають готовій упаковці естетичного вигляду – оздоблюючи їх логотипом «М»- «Макдональдс»

Кафе: Кухарі нарізають картоплю, готують гамбургери, морозиво (із солоного тіста) напої.

Касири: стоять за касою, приймають замовлення, збирають заказ і віддають його клієнтам.

Прибиральник: Слідкує за чистотою.

Директор: Увага, увага! Оголошується виробнича гімнастика(звучить музика, діти виконують загально розвиваючі вправи).

Самостійна гра дітей.

Директор - вихователь стежить, щоб усі працівники були задіяні в процесі виробництва, за потреби дає вказівки, запрошує до свого «кабінету» на нараду, керує виробництвом.

Директор «телефонує» до дитячого будинку, повідомляє, що прохання виконане і говорить про те, що їжу він відвезе сам.

Директор: Молодці. Я рада, що ви проявили співчуття, готовність допомогти. Тим самим я виношу подяку, грошову премію та солодку винагороду.

Підбиття підсумків:

-Що вам сподобалося в грі?

-Яку роль ви виконували?

-Чи не жалкували, що ви виконусте цю роль, а не іншу?

-Ким би хотіли бути наступного разу?

-Що стурбувало, вразило під час гри?

-Як ви вважаєте, чи всі професії важливі?

(Після обговорення гри діти ласують солодощами).

Сюжетно-рольова гра ***«На кондитерській фабриці»***

Програмовий зміст: вчити дітей дружно гратися, закріпити знання про професії медсестри, перукаря, продавця, пекаря – кондитера; Закріпити прийоми ліплення. Розвивати зв'язне і діалогічне мовлення. Виховувати повагу до професій батьків.

Попередня робота: Екскурсії до крамниці «Кулінарія», поліклініки, перукарні. Читання художніх творів: Л. Савчук «Руки»; Бесіда за картиною «У кондитерському цеху», «На прийомі у лікаря».

Матеріал: Матеріали до гри «Перукарня», «Магазин», «Лікарня». Тісто для вироблення виробів, клейонки, ножики, косиначки, фартушки.

Хід гри:

Вихователь: Діти, всі ви любите солодощі і мабуть знаєте, що їх виготовляють на кондитерській фабриці: Давайте уявимо, що ми є працівниками кондитерської фабрики.

На нашій фабриці є не лише цехи де виготовляють печиво, тістечка, цукерки та шоколадки, а ще й їдальня, кабінет лікаря, перукарня.

Директором кондитерської фабрики буду я. А своїм заступником, тобто майстром цеху по виготовленню тістечок, я призначаю (Прізвище, ім'я, по-батькові дитини). Мій заступник має виконувати мої вказівки; слідкувати за роботою в цеху; підтримувати трудову дисципліну; (Звертаюсь до дитини), займи будь-ласка своє робоче місце.

А ще на фабриці є кабінет лікаря. Лікарем буде (ім'я дитини), - іди будь-ласка готуйся до прийому хворих;

На нашому підприємстві також працює перукарня. Перукарем у нас буде (ім'я дитини). Тане поглянь до тебе уже прийшли відвідувачі, вони хочуть зробити гарні зачіски, так що поспішай до свого робочого місця.

На нашому підприємстві відкрито також їдальню, і фірмову крамницю, що має назву «Насолода». Продавцем у крамниці буде (ім'я дитини). Іди будь-ласка і займай своє робоче місце.

А ви будете працівниками цеху по виготовленню тістечок. Тістечка бувають різної форми і по-різному прикрашені. На столах ви знайдете зразки тістечок, оберете для себе певний виріб, який ви будете виготовляти і починайте працювати. Ідіть будь-ласка на свої робочі місця, а я піду на своє робоче місце. (Вихователь іде до столу – це є кабінет директора. На столі папери, журнали, телефон. Директор крутить диск телефона, у цеху чути дзвінок, знімає трубку майстер цеху: Директор у трубку: (прізвище ім'я дитини). Зайдіть будь-ласка до мого кабінету. (Майстер ставить трубку, іде до кабінету директора, імітує стук у двері).

Директор: - заходьте будь-ласка, сідайте. Ви до робочого дня готові? А працівники цеху? Що вони виготовляють?

Я видаю наказ по підприємству: Провести конкурс на краще оздоблення тістечка. Ідіть будь-ласка в цех і повідомте про це своїх працівників, і ви сама теж приступайте до виготовлення тістечка (Майстер іде).

Директор знову крутить диск телефону, викликає лікаря. Директор лікарю: Чи підготувались ви до робочого дня? Ідіть будь-ласка перевірте санітарний стан підприємства; поцікавтесь здоров'ям працівників; перевірте чи всі одягнули спеціальний одяг?

Директор іде в магазин:

- Доброго дня. Яке різнобарв'я виробів, як купують? Ви знаєте, мені сьогодні треба іти в гості, щоб ви мені запропонували купити? (купую). Сьогодні у другій половині дня ми будемо святкувати день народження наших працівників, так що приготуйте будь-ласка святковий стіл. (продавець сервірує стіл і повертається на своє робоче місце).

По радіо звучить повідомлення: «Увага, увага ви слухаєте повідомлення адміністрації фабрики. Сьогодні ми працюємо без обідньої перерви і закінчимо роботу на 1 годину раніше».

Директор іде в перукарню: Доброго дня. Як справи у вас? Сьогодні ввечері я маю іти в гості, чи можете ви мені зробити зачіску? Але зараз я дуже зайнята, призначте мені час зустрічі.

Іду до лікаря. Як справи у цеху? Що показала перевірка? (Директор жаліється на стан здоров'я). Лікар виписує ліки.

Директор іде в цех. Як ідуть справи? Добре, молодці. А зараз буде проходити конкурс на кращий виріб. Ми із майстром оглянемо ваші вироби і призначемо переможця. Складіть будь-ласка свої вироби на ось цей піднос.

Директор: Я бачу, що всі працівники старанно працювали. Кожний із виробів по-своєму оригінальний. Тому всіх працівників цеху по виготовленню тістечок я нагороджую грошовою премією у розмірі 4 гривні. (Роздаю дітям гроші).

Ми гарно працювали а тепер можна і відпочити. Сьогодні на нашому підприємстві є 2 іменинники, це працівник цеху (називаю ім'я дитини) і наш продавець (називаю ім'я). Давайте привітаємо іменинників таночком. (Діти танцюють).

Але щоб іти на іменини слід придбати подарунок, подарунок ми можемо придбати у нашій фірмовій крамниці. (Діти купують солодощі), сідають за стіл і пригощаються. Продавець – іменинник пригощає всіх присутніх.

**Скарбничка
економічних
благ**

Добірка дидактичних ігор

«Чарівні покупки»

Мета: Пояснювати дітям, що кожна річ має свою вартість, ознайомлювати з номінальною вартістю грошових знаків, вчити оцінювати свої купівельні можливості, тобто зіставляти вартість товару з готівкою.

Матеріал: різноманітні товари, зображені на малюнках, цінники, гроші для гри, виготовлені з паперу, каса.

Хід гри: Дітям пропонують з роблять покупки, розповідають чому купили ту чи ту річ, чим вона сподобалася, чим корисна, як нею можна користуватися.

«Що потрібно мати, щоб купувати»

Мета: Продовжувати ознайомлювати дітей з грошовою одиницею України – гривнею, формувати уявлення про ціну товару, про те, що за певну суму грошей можна придбати певну кількість товарів, виховувати ощадливість, самостійність.

Матеріал: іграшкові гроші, різні види товарів.

Хід гри: Вихователь «веде» дітей до крамниці, дає їм гроші та пропонує самостійно обрати й купити товар.

«Граємо в професії»

Мета: уточнити та розширити знання дітей про працю людей різних професій, знати, що кожна річ — праця багатьох людей. Розвивати відповідальність за доручену справу. Виховувати чесність, повагу до людей різних професій.

Матеріал: картинки із зображенням професій, готові вироби (куртка, шапка, ваза, машина, сумка, прикраси, ручка і т.д.)

Хід гри: Вихователь пропонує дітям підібрати готовий виріб до людини, професія якої допомагає виготовити цю річ.

«Гаманець»

Мета: формувати у дітей поняття про природні та економічні блага. Вміти їх класифікувати. Показати дітям, що деякі природні блага не можна ні купити, ні продати. Виховувати бережливе ставлення до природи.

Матеріал: гаманець, картки із зображенням веселки, сонця, хмар, неба, снігу, каміння, піску, води і т.д.

Хід гри: На столі розкладені картки з різними природними та економічними благами. Вихователь пропонує дітям уважно роздивитися картинки і покласти в гаманець ті, які можна купити за гроші. Пояснити свій вибір.

«Будинок побуту»

Мета: формувати уявлення дітей про працю людей у сфері обслуговування, їх обов'язки та взаємовідносини між працівниками та відвідувачами. Розвивати навички культурного спілкування. Виховувати ввічливість, витримку, лагідність, відповідальність, економність.

Матеріал: бейджики з тим чи іншим видом діяльності, різні речі (м'яка іграшка, машинка, лялька, каляска, чашка, пальто, чобітки).

Хід гри: Вихователь ділить дітей на дві групи, одні діти - працівники будинку побуту, інші – відвідувачі. У кожного працівника на грудях бейджик з тією чи іншою професією. У відвідувачів у руках річ, яку потрібно полагодити. Дітям повинні знайти людину відповідної професії та попросити про допомогу.

«Ярмарок»

Мета: продовжувати вчити дітей правильно рекламувати товар, використовувати його за призначенням; знати, що цінні та дорогі речі продаються на ярмарку. Виховувати самостійність, ініціативність, витримку, чесність, ввічливість.

Матеріал: різні види товарів (предмети побуту, одяг, взуття, посуд, іграшки).

Хід гри: Дітям пропонується прорекламувати товар який привезли на ярмарок, щоб якомога швидше його продати.

«Маленький бізнесмен»

Мета: розширити знання дітей про нові професії ділових людей: фермер, комерсант, банкір. Виховувати повагу до людей різних професій, заощадливість, економність, взаємоповагу.

Матеріал: предметні картинки.

Хід гри: Діти діляться на три команди: фермери, комерсанти, банкіри. Кожна з команд вибирає картки з предметами які відповідають тій чи іншій професії. Пояснити свій вибір.

«Незвичайна мандрівка»

Мета: закріпити вміння дітей раціонально, по-господарськи використовувати речі та предмети навколишнього світу за призначенням, розподіляти та економити свій власний час. Виховувати економність, бережливість, хазяйновитість.

Матеріал: іграшкові валізи, предметні картки.

Хід гри: Вихователь пропонує дітям «здійснити» подорож в гори, до моря, та на екскурсію. Завдання: Потрібно зібрати валізи відповідно до подорожі. Пояснити свій вибір.

«Крамниця для «бізнесмена»

Мета: розширювати знання дітей про «товар», вміти класифікувати речі та предмети за їх призначенням. Виховувати культуру спілкування покупця і продавця.

Матеріал: різні види товару, список з картинками.

Хід гри: Дітям пропонується розглянути товар який лежить на полицях та придбати ті речі та предмети які вказані в списку.

«Магазин»

Мета: формувати знання дітей про працю людей у сфері обслуговування населення. Вміти економити свій час та час клієнтів. Виховувати позитивні взаємовідносини між обслуговуючим персоналом та відвідувачами.

Матеріал: різні види товару, касовий апарат.

Хід гри: Вихователь звертає увагу на те, що магазин без продавця. Діти вибирають товар самостійно, але касир пропускає їх тільки за умови, що вони кажуть, що з цього можна приготувати, хто і як виростив овочі, фрукти.

«Хто що робить?»

Мета: розвивати вміння співвідносити дії людини з його професійною діяльністю; виховувати повагу до людини праці.

Матеріал: картки з професіями, картки з об'єктами діяльності.

Хід гри: Вихователь роздає дітям картки із зображенням представників різних професій. Потім він демонструє предметні картинки із зображенням об'єкта їх діяльності, при цьому ставить запитання: «? Хто будує будинки»; «Хто шиє сукні?», «Хто продає молоко?» І т.д. Приклади відповідей дітей: «Будівельник будує будинки», «Кравець шиє сукні», «Продавець продає молоко».

«Що потрібно для роботи банкіра?»

Мета: розвивати вміння співвідносити предмети з діями людини з його професійною діяльністю. Виховувати повагу до людини праці.

Матеріал: картки з предметами.

Хід гри: Вихователь розкладає чотири картинки із зображенням предметів – помічників (пластикові картка, калькулятор, гроші, пилка). Дитина повинна назвати зайвий предмет і пояснити свій вибір.

«Опиши, а ми назвемо»

Мета: формувати уявлення дітей про професії рекламного агента, рекламодавця, художника-оформлювача їх обов'язки та взаємостосунки між працівниками та відвідувачами. Вчити дітей вгадувати професію за описом. Виховувати ввічливість, витримку, лагідність, відповідальність.

Матеріал: описові розповіді, сюжетні картинки.

Хід гри: Вихователь описує професії рекламного агента, рекламодавця, художника-оформлювача тощо, але не називає їх. Діти відгадують: хто замовляє рекламу, оцінює її виконання, розплачується з агентом за рекламу; хто збирає інформацію, пропонує рекламувати продукцію? (Рекламний агент).

«Відгадай, де продається»

Мета: розширити знання дітей про те, що різні товари продаються в різних магазинах: продуктових, промтоварних, книжкових (бувають різні продуктиві магазини: «Овочі – фрукти», «Булочна», «Молоко», промтоварні: «Взуття», «Одяг »,« Тканини »,« Дитячий світ »,« Спортивні товари »); Вчити дітей розрізняти магазини по їх назві, орієнтуватися в навколишньому середовищі. Виховувати бажання допомагати батькам, робити нескладні покупки; спілкуватися у спільній діяльності.

Матеріал: предметні картинки з різними видами товарів, вивіски магазинів.

Хід гри: Вихователь пропонує дітям розглянути картки, на яких зображені різні види товарів тощо. Діти повинні співвіднести картку з вивіскою магазину де продається той чи інший товар. Пояснити свій вибір.

Економічна розминка

1. У нашому місті відкрився магазин дитячого одягу «Фантазери». За день роботи було продано 7 літніх суконь і одне зимове пальто для дівчаток.

- Чого продали більше?
- Чому суконь було продано більше, ніж пальто?

2. Тетянка взимку купила кілограм буряків за 3 гривні, а восени за 1 гривню.

- Коли дешевше буряк продається: взимку чи восени? Чому ?
- На скільки дешевше ?

3. У магазин привезли партію м'яких іграшок, 20 штук. 15 іграшок продавали за ціною 5 гривень за штуку , а 5 інших по 2 гривні , так як при перевозці вони забруднилися.

- Які іграшки коштують дорожче ? Чому ?
- Чи правильно вчинили знизивши ціну на неякісний товар ?

4. Тато отримав зарплату 5 гривень. 2 гривні потрібно заплатити за квартиру, 1 гривню за садок, 1 гривню на купівлю продуктів для всієї родини.

- Скільки залишиться коштів на інші потреби сім'ї ?
- Приклади інших необхідних витрат (одяг, лікування, тощо).

Приклади проблемних ситуацій:

1. «Потрібен художник».

Ведмедик і Зайчєня почули по радіо оголошення.

Рекламному агентству потрібен художник, який володіє комп'ютером і має художню освіту. Ведмедик і Зайчєня вирішили брати участь у конкурсі на цю посаду: Ведмедик добре малює, а Зайчєня вміє працювати на комп'ютері.

Кого з них візьмуть на роботу і чому?

2. Магазин «Продуктовий»

Крокодил Гєна відкрив магазин продуктів, повісив красиву вивіску «Продукти». Привіз у магазин товар: м'ясні продукти, молоко, цукерки, кросівки. Всі товари, крім кросівок, добре розкупаються. Чому в магазині немає попиту на кросівки ?

3. «Бізнес Смішарика Кроші».

Крош зайнявся землеробством, став вирощувати картоплю. Восени зібрав урожай -5 мішків картоплі, 2 з яких дрібну картоплю. Мішки з великою картоплею Крош продав за 3 гривні кілограм, а з дрібною за 5 гривень кілограм. Чи правильну ціну встановив Крош ?

4. «Зароблені гроші».

Маленькі білчєнята Бім та Бом допомагали Зайчєні збирати моркву. Вони дуже старалися. Бім зібрав одну корзину, а Бом за той час – дві корзини моркви. У Зайчихи було два яблука: велике й маленьке.

Як Зайчиха заплатить білчєням за роботу?

Кому вона дасть велике яблуко, а кому маленьке?

Бесіда про гроші та історію їх виникнення

Мета: познайомиш дітей з тим, як виникли в суспільстві гроші; узагальнити наявні знання про гроші взагалі, формувати уявлення про те, що їх заробляють працею і витрачають на купівлю товару й оплату послуг.

Матеріал: паперові гроші та металеві монети — українські та (якщо є можливість) інших країн.

На початку бесіди педагог з'ясовує, що знають діти про гроші взагалі, якими з них та за яких обставин їм доводилось оперувати.

Вислуховуючи разом з дітьми відповіді малюків, вихователь, за потребою, уточнює, доповнює їх. Потому веде розповідь про те, як і коли виникли гроші.

— Був час, коли гроші нікому взагалі не були потрібні. Все, що було необхідно людям для існування, вони виробляли самі. Це були продукти харчування, взуття, одяг; і люди були невибагливі, оскільки діставалося все ціною дуже важкої праці.

Згодом роботу стали розподіляти: одні почали лише вирощувати хліб та інші культури, другі — пасли худобу, треті — робили знаряддя праці, виготовляли різну продукцію — тканини, шкіру тощо, а з них — одяг, взуття та ін. Люди стали домовлятися одне з одним щодо обміну своїх товарів — того, що вони виробляли самі і якого в них виявлялося забагато — на інший, в якому відчували потребу. При цьому вони мали скласти, так би мовити, свою ціну: скажімо, за одну корову — певну кількість мішків зерна чи борошна, за один мішок борошна — стільки-то м'яса. Інакше кажучи — відбувався обмін товарами.

З часом усе важче ставало робити такий обмін, оскільки товарів більшало, і потреба в певному з них могла виникнути десь далеко від місця виробництва товару. Тож обмінювати товари ставало надзвичайно важко, наприклад: реміснику, який хотів придбати, скажімо, чоботи, а сам виробляв колеса для воза, слід було поміняти колесо на мішок борошна,

борошно — на сокиру, сокиру на барильце меду, і лише тоді мед — на чоботи, бо чоботарю потрібен саме мед. Траплялося так, що покупець і продавець довгий час не могли знайти одне одного.

Згодом люди зрозуміли, що краще обмінювати те, що виробили, на якийсь товар одного виду, тільки треба з'ясувати, на що ж саме його обмінювати. Так виникла думка створити гроші, які б усі мали давати в обмін на будь-який товар. Першими такими «грошима» були різні речі: шкури та хутро звірів, зерно і навіть морські черепашки. В деяких країнах каблучки були не тільки прикрасою, а і правили за гроші. Для зручності на одну велику каблучку нанизувалися маленькі — їх кількість відповідала вартості речі, яку купували. Поступово з золота й срібла стали виготовляти монети. Деяко зручнішими виявилися паперові гроші, які доповнили, а до певної міри і замінили гроші-монети. Кожна країна має свої гроші. Які гроші у нас в Україні? Так, гривні й копійки. А чи знає хто, які в Росії? Правильно, рублі. В Америці — долари, в Німеччині — марки. Може ви, діти, знаєте, які гроші в інших країнах? (Відповіді). А як ви вважаєте, на що варто витратити гроші, які люди заробляють власною працею?

Розповідь про рекламу.

Коротка історія її виникнення

Мета: уточнити знання дітей про рекламу, її призначення. Дати уявлення про те, що над її створенням працюють фахівці кількох професій. Виховувати повагу до них як до людей праці — цікавої та корисної.

Словник. Ввести в словник малят такі слова-поняття: вітрина, дизайн, дизайнер, знаряддя праці, реклама, спеціаліст, інженер, художник.

Матеріал: різноманітні зразки реклами на товарах, упаковці, плакати, рекламні буклети; художній твір про рекламу.

Перед тим, як розпочати розповідь, педагог звертається до дітей із запитанням: що вони знають про рекламу, які з почутих або побачених

реklamних оголошень їм запам'яталися й чому саме. Пропонує малюкам дати своє власне визначення реклами — нехай воно буде оригінальне, хай навіть найвне і смішне, але то буде їхнє бачення.

Педагог доповнює, уточнює їхні відповіді: з рекламою ми зустрічаємося кожного дня: в телевізійних та радіопередачах, в газеті, вітринах магазину, в кафе тощо. Красива реклама, розміщена на транспорті, стінах будинків не лише містить корисну інформацію, але водночас і прикрашає наші вулиці, місто.

А виникла реклама дуже давно. Так, майстер-чоботар вішав біля дверей своєї майстерні чобіток, щоб люди знали, чим він займається; вивіскою на пекарні був калач, а про наявність перукарні свідчило зображення знаряддя праці перукаря — ножиць та гребінця. І кожному перехожому, навіть тому, хто вперше потрапив до міста, неважко було зорієнтуватися, куди йому слід іти, якщо він зголоднів або в нього порвалися черевики.

Плинув час, реклама змінювалася. Над створенням сучасної реклами працюють багато людей: художники, дизайнери, інженери та інші фахівці. Для того, щоб малюкам було зрозуміліше значення реклами, вихователь має пояснити, що слово “реклама” означає латиною “кричати”; її призначення — привернути увагу та підкреслити якості товару або важливість події, заходу тощо. Тому це має бути яскрава об’ява або плакат, вельми цікаве повідомлення по радіо чи телебаченню... (Діти доповнюють цю інформацію спостереженнями з власного досвіду).

Тепер слушно запропонувати художній твір про рекламу. Наприклад, такий:

Реклама

Хто підкаже, що купити?

Як знайти потрібну річ?

Допоможе нам реклама,

Що не спить і день, і ніч.

На парканах, на вітринах,
На екранах, на машинах,
У тролейбусі й метро
Нас запрошують бюро.

Їдьте, йдіть, летіть, біжіть,
Наш товар хутчіш купіть.
Подарунки, авто, книги:
Все реклама вам до шмиги

І підкаже, і порадить,
Вкласти ваші гроші звабить.
Бо тепер, що не кажіть,
Без реклами важко жить.

Василь Рубай

Розповідь про ярмарок

Мета: Поглибити й розширити уявлення дітей про ярмарок, поняття «товар», «торгівля», про професію продавця. Закріпити уявлення про процес купівлі-продажу. Виховувати інтерес та синівське ставлення до національних традицій.

Матеріал: малюнки із зображенням епізодів ярмарку; уривок художнього твору “Сорочинський ярмарок” М. Гоголя.

Педагог нагадує дітям, що вони вже знають про те, як виникли гроші, як створювалася реклама.

— Як ви вважаєте, для чого людям гроші? Для чого існує реклама? Так, за гроші люди купують різні товари. Пригадайте-но, що ви купували разом з батьками? А що, як правило, приносять додому ввечері мама й

тато? Що вам дарували на день народження? А де їх (іграшки, книги тощо) взяли ваші рідні, друзі? Що допомагає всім нам у виборі певного товару? Так, багато з того, чим ми користуємося самі або даруємо іншим, рекламується на радіо, телебаченні. Де ще ми зустрічаємо рекламу? А чи доводилось вам почути чи побачити рекламу про цікаві концерти, святкові ранки, вистави, які провадяться в місті, в його парках, палацах культури, театрах тощо? (Відповіді). Отже, реклама допомагає нам зорієнтуватися, коли ми маємо обрати щось серед речей або якихось культурних заходів.

Вихователь розповідає про один із засобів рекламування й продажу товарів — ярмарок, на якому різні виробники представляють свої товари.

Ярмарок відрізняється від звичайного ринку тим, що тут не просто продають і купують, як скрізь, а тут ще ведуться великі торги, тобто товар привозять і продають у великій кількості. Гарно оформлений, він привертає до себе увагу тих, хто має вибрати з усього, що пропонується, саме те, що йому потрібно. А добра реклама «розповідь» про високі якості товару. Стосунки між продавцем і покупцем, що склалися завдяки купівлі-продажу, тривають і надалі — обох задовольняє вибір, що впав саме на цей товар. І вони, як правило, продовжують співпрацювати, оскільки розпочали корисну справу, а отже, вони — підприємці.

Діти, а хто з вас дивився мультфільм або знає з кінофільмів чи художніх творів, якими були ярмарки колись? (Слід схвалити відповіді, похвалити дітей за те, що вони уважні, цікавляться й запам'ятовують те, що пізнають).

Це було завжди свято, відпочинок після цілого року тяжкої праці хліборобів та ремісників. Вони привозили на ярмарок виготовлені на продаж товари, продавали їх, а за одержані гроші купували все необхідне для родини. Чого тільки сюди не привозили! І гусей, і качок, і поросят, і корів! Продавалися бочки, діжі, кошелі, різний посуд та домашнє начиння. Городина й садовина. Товар привозили з міст і сіл. На ярмарок ставили

сотні яток з квасом та солодощами. Всюди накривали столи, ставили самовари з гарячим чаєм, продавалися ватрушки, здобні булки, великі в'язки бубликів. Отож люди тут продавали й купували, пили, їли й веселилися. Для розважання публіки сюди з'їжджалися різні артисти — то були бандуристи, ложкарі, скрипалі; на імпровізованих сценах — акробати, клоуни, фокусники.

В Україні добре був відомий ярмарок, що відбувався в містечку Сорочинцях. Так він і називається досі — Сорочинський. Дуже гарно його змалював письменник Микола Васильович Гоголь: «... дорога верстов за десять до містечка Сорочинці кишіла людом, який поспішав з усіх околичних та далеких хуторів на ярмарок. З ранку ще тяглися нескінченною вервечкою чумаки з сіллю та рибою. Гори горщиків, закутаних у сіно, повільно рухалися...» Багато перехожих дивилися з заздністю на високого гончара..., який повільними кроками йшов за своїм крамом...

(М.В.Гоголь. «Сорочинський ярмарок»)

Вірші-смішинки

Школярки-брати

Два школярки-брати
Стали воду берегти.
Економили без бід весь обід.
Руки цілий день не мили,
Ні компот, ні чай не пили.
По краплинці всю водичку
позбирали в рукавичку,
потім сіли на метро
і все вилили в Дніпро.

Треба світло берегти!

У новинах передали:
«Треба світло берегти!»
Довго з братом міркували:
як зробить це можемо ми?
Треба вимкнути скрізь світло,
Якось вже не пропадем,
І дарма, що буде темно-
Головне, що бережем!

Повчальні казочки «Від матері та бабусі»

Казка про лампочку

Маленька лампочка жила у дальній частині міського парку. Щовечора вона спалахувала і дарувала світло усім перехожим. Спочатку, як тільки люди повісили її у цій частині парку, лампочка почувалася гордо, адже усім було зручно ходити цією освітленою алеєю. Люди

кожного разу говорили: «Як добре, що тут горить лампочка». Але з часом вона почала сумувати, бо перехожі уже не звертали на неї уваги, звикнувши до комфорту освітленої доріжки. А ще лампочка побоювалася хлопчаків, бо

одного разу почула від старої ворони, яка сиділа на сусідньому клені, що ті люблять стріляти з рогаток. З тих пір, коли хлопчаків проходили повз неї, вона зі страху аж миготіти починала. Та одного разу сталася біда. Двоє розбишак вирішили позмагатися у влучності. Вони цілились з рогатки у все, що їм потрапляло у вічі. Спочатку розполохали усіх птахів у парку, а згодом їхньою мішенню стала наша лампочка. Після кількох невдалих

спроб їм все-таки вдалося влучити у неї. І лампочка розлетілась на величезну кількість дрібних скелець.

Настав вечір. Хтось поспішав з роботи додому, хтось у кіно, хтось на зустріч. Але цього вечора кожен із перехожих почувався некомфортно у цій частині парку, адже тут було темно і моторошно.

Як часто ми не цінуємо того, скільки зручності дає нам звичайна лампочка. і тільки тоді, коли вимикається світло, розуміємо, що звичайна лампочка дарує кожному з нас світло і комфорт.

Юлія Степанова

«Лампочка та свічечки»

В одному дуже древньому замку висіла стара-престара електрична лампочка. Вона багато чого побачила на своєму віку, тому була дуже розумна. До неї часто приходили за порадою – в її голові завжди горіли світлі думки.

Але одного разу сталося так, що раптом лампочка перегоріла. Свідками цього стали три свічки. Вони довго тріщали з цього приводу – у них були занадто довгі язички – і роздули з всього,

що сталося неймовірну історію.

Одна свічка запевняла своїх подружок в тому, що в той нещасливий вечір шпилька занадто боляче вколола лампочку своїми розмовами з приводу її вигляду, і та, бідолашна, не витримавши цього, каменем кинулася униз. Інша ж на думці мала свою історію: лампочка була дуже світлою та розумною – до того розумною, що світло і розум стали її розпирати і вона дала тріщину. Третя свічка говорила, що виявилася випадковим свідком того, як господарі всього лише викинули лампочку в урну – така вона стала непотрібна.

Три свічки тріщали до самого світанку, поки повністю не згоріли. А в замку вкрутити нову лампочку – звичайно, не таку стару, але все одно таку ж світлу й розумну.

Наталя Костинюк

Казка про бережливість

Нові пригоди Колобка

Жили - були старий зі старою. І от якось раз попросив старий стару:

- Спечи ти мені стара, колобок рум'яний .

- Так з чого спекти - то? - Здивувалася стара.

- А ти помети по коморі та по засіках пошкреби - ось і нашкрябаєш.

Так стара і зробила: помела та нашкребла жмені два борошна, замісила тісто на сметані, скачала колобок, спекла в жаркій грубці і поставила на вікно остигати. Набридло Колобку на вікні лежати , продуло його : і він і покотився за порадою до місцевих звірах. Котиться Колобок по дорозі, а назустріч йому заєць:

- Колобок, що ти тут робиш?

- За порадою прикотився. Косий, скажи, що зробити, щоб у будинку було тепло?

- Заклейте вікна!

- Спасибі косий.

І покотився Колобок далі, заєць тільки його й бачив. Котиться Колобок по стежці в лісі, а назустріч йому сірий вовк:

- Колобок, куди котишся ?

- Скажи, сірий, що зробити, щоб у будинку було тепліше ?

- Утеплити двері!

- Спасибі, сірий.

І покотився Колобок далі , тільки вовк його і бачив. Котився колобок по лісу, а назустріч йому ведмідь йде, хмиз, куці до землі гне.

- Колобок , ти що заблукав?

- Ні, клишоногий, шукаю ради. Що зробити, щоб у будинку було тепліше.

- Залатай діри в стіні і затопили піч.

- Спасибі, клишоногий !

І покотився додому. Розповів Колобок дідові й бабі те, що йому звірі порадили. Заклеїли вони вікна, утепили двері, залатали дірки в стіні і затопили піч. З тих пір живуть вони в теплі і не знають холодів. І все тому, що правильно використовують тепло.

**Робота з батьками
щодо економічного
виховання**

Тести для батьків

Чи ощадлива ви людина?

1. Чи доливаєте ви окріп у чайник із заваркою, коли частину заварки розлито по чашках?
2. Чи поспішаєте ви проскочити в двері, які обертаються, якщо хтось інший їх відкрив для себе?
3. Чи відпарюєте ви непогашені марки від конвертів з метою подальшого їх використання?
4. Чи підклеюєте ви до змісту про відрядження автобусні квитки і талони на телефонні розмови?
5. Даєте ви чайові в перукарні чи тільки приємно посміхаєтесь?
6. Чи вимикаєте ви вдома світло, виходячи з однієї кімнати в іншу?
7. Коли на виставці дають поліетиленові пакети безкоштовно, чи задовольняєтесь ви одним?
8. Одержавши подарунок, чи розгортаєте ви упаковку настільки обережно, щоб стрічку чи пакет можна було використати повторно?
9. Чи надолужуєте ви щось, прогаяне в літературі чи в періодиці, сидячи в черзі до зубного лікаря?
10. Чи сподіваєтесь ви знайти монету в телефоні-автоматі до початку своєї розмови?
11. Чи милуєтесь ви красотами природи?
12. Чи є у вас улюблені заняття?

Після кожного питання поставте відповідь — «так» чи «ні». Підрахуйте відповіді. Якщо відповідей «так» немає жодної — ви марнотратець. Якщо їх від 1 до 5 — ви помірно ощадливі, від 6 до 9 — на межі зі скнарою, 10 — страшений скнара.

A decorative border surrounds the page, featuring a repeating pattern of colorful butterflies (pink, blue, yellow, purple) and flowers (pink, purple) on a dark, swirling vine background. The butterflies are scattered throughout the border, and the flowers are more prominent at the top and bottom corners.

Консультація

«ДИВА У ГАМАНЦІ»

(знайомимо дошкільників з економікою)

Коли слід починати знайомство дітей з економікою? З якого віку дитина повинна дізнатися про світ економічних відносин? Як і за допомогою якого устаткування навчати дітей економіці? І чи потрібно це робити? Ці питання хвилюють батьків не один десяток років. Дошкільник і економіка лише на перший погляд здаються далекими один від одного. Дитина мимоволі зустрічається з економікою, навіть якщо її не вчать економіці. Вона дізнається, що таке «моє», «твое», «наше», «обмін», «гроші», «ціна», «купити», «дешево», «продати», «заробити». Чим раніше ми почнемо економічну освіту дітей, тим їх дії і вчинки будуть більш раціональними, усвідомленими, тому, що саме в дошкільному віці діти набувають первинний досвід елементарних економічних відносин. Чим старше діти, тим більше вони активно беруть участь у вирішенні багатьох економічних проблем сім'ї: розподіл сімейного бюджету, складання меню, придбання покупок тощо.

Процес економічного виховання реалізується через різні форми його організації. Основна форма навчання – це гра. Саме гра наповнює життя дітей неповторним, цікавим змістом, організує і регулює їх поведінку, коригує психіку і допомагає виявляти і задовольняти свої інтереси. Засвоїти складні економічні поняття допоможуть персонажі знайомих казок: «Муха - Цокотуха», «Буратіно», «Три порося», «Півник і бобове зернятко». Казки використовуються для виховання таких якостей особистості, як працьовитість, ощадливість, практичність. В казках економічний зміст розкривається перед дітьми у вигляді проблемних ситуацій, вирішення яких розвиває логіку, нестандартність, самостійність мислення, комунікативно-пізнавальні навички. Виявляється, в будь-якій казці можна знайти економіку.

Знайомство з азами економіки доцільно почати з подорожі по країні «Економіка», де живе ігровий персонаж - гном Економ. Він знайомить дітей з іншими ігровими персонажами: царицею Економікою і

Бізнесменчиком. Ці персонажі вивчають економіку разом з дітьми, беруть участь в іграх і допомагають дітям освоювати економічні поняття.

Одна з найбільш близьких дитині тем – це «Сім'я. Доходи сім'ї. Сімейний бюджет». Знайомство з бюджетом починайте з виготовлення макета сімейного бюджету, де кожна частина позначає дохід всіх членів сім'ї (тато, мати, старші брати і сестри, дідусь, бабуся). На наочному прикладі можна переконатися, хто і який дохід приносить у сім'ю. Спільно з дітьми можна намалювати картки-схеми із зображенням доходів та витрат вашої сім'ї. А для закріплення матеріалу організуйте сюжетно-рольову гру «Сім'я», де розподіліть ролі, виберіть професії.

У кожній сім'ї, як і в кожній людині, є свої потреби і наступною темою буде тема «Потреби людини». Поговоріть з дитиною і розкажіть їй: «Що може людина? Навіщо людина їсть? Навіщо ми дихаємо?» Можна провести гру «Хочу і треба?» Пропонуємо дитині вибрати з серії предметних картинок ті картинки, на яких зображені предмети, необхідні дитині обов'язково: вода, їжа, одяг, житло. Це будуть - «основні потреби». Дорослий вибирає ті картинки, на яких зображені предмети, без яких дитина може прожити: іграшки, комп'ютер, прикраси, розваги. Це - «неосновні потреби людини». Запропонуйте дитині визначити, до якої групи можна віднести такі потреби людини як: освіта, медицина, дружба, захист.

А для того, щоб задовольняти свої потреби, необхідні гроші. Знайомимо дітей зі «Світом грошей». Необхідно підвести дітей до розуміння того, що гроші є засобом задоволення потреб. А познайомити дитину зі світом грошей допоможе казка. Прочитайте дітям казку «Буратіно» і поговоріть за її змістом. Запитайте у дитини: «Все можна купити за гроші?» Організуйте сюжетно-рольову гру «Магазин». Всі знають, що це одна з найулюбленіших дитячих ігор. Придумайте свої іменні грошики. Вибираючи продавця, зверніть увагу на правила

поведінки в магазині. Граючи, діти не тільки закріплюють отримані знання, а й вчаться спілкуватися, будувати партнерські відносини.

На цьому знайомство з ЕКОНОМІКОЮ не закінчується. Це тільки початок. Попереду ще багато цікавих зустрічей з такою складною наукою «ЕКОНОМІКА»

**Робота з
педагогічними
кадрами**

Анкети для вихователів

Що ви знаєте про економіку?

1. Що таке сімейна економіка?
2. Скільки, на вашу думку, повинно бути дітей у сім'ї?
3. Що таке сімейний бюджет і як його вірно розподілити?
4. Чи відмічаєте ви в сім'ї родинні свята? Як часто і кому?
5. Любите ви готувати страви своїми руками чи купуєте у магазині?
6. Щоб ви вибрали: відпочинок у рідному селі чи відпочинок на морі?
7. Коли ви своїй дитині останній раз купували іграшку?
8. Хто у вашій сім'ї розпоряджається фінансами?
9. Чи вважаєте ви себе людиною економною?
10. Цікаво, якби ви одержали велику суму грошей, на що б ви їх витратили?
11. Який прилад у побуті споживає найбільше електроенергії?
12. Цвях погано тримається в стіні, чим ви зарадите?
13. Хто у вашій сім'ї готує обід?
14. Де швидше закипить вода: в чайнику на електроплитці чи в електросамоварі?
15. Що можна виготовити зі старих панчох на кухні?
16. У своїй квартирі ви прибираєте самі чи користуєтесь службою побуту?
17. Чи часто ви ходите в гості?
18. Які меблі у вашій квартирі?
19. Як ви доглядаєте за взуттям?
20. Чи повинна дитина мати свої гроші?
21. Як ви економите свій час на роботі і вдома?
22. Чи милуєтеся ви красою природи?
23. Чи маєте ви запас продуктів і який?

24. Що ви купуєте в першу чергу у крамниці?
25. Що краще — купити дитині одну шоколадку чи 1 кг карамелі?
26. Чим займаються члени вашої сім'ї у вихідний день?
27. Яким видом спорту ви займаєтесь?
28. Чи гуляєте ви з дитиною щоденно на свіжому повітрі?
29. Назвіть новоутворені підприємства у вашому місті.
30. Які продукти переважають у вашому харчуванні?

Анкета для вихователів

1. Чи потрібно вивчати економіку в дитячому садку?
2. Хто з педагогів минулого приділяв велику увагу економічному вихованню дітей?
3. Назвіть сучасних педагогів, які займаються проблемою економічного виховання?
4. Якими повинні бути дошкільні заклади — державними чи приватними?
5. На вашу думку, чи доступне дітям тлумачення економічних термінів?
6. Що таке економіка?
7. Як ви розумієте: економність — якість культури?
8. Чи вважаєте ви себе людиною економною?
9. Які підприємства нашого міста ви знаєте?
10. Чи потрібно дітей дошкільного віку знайомити з грошми?
11. Що таке бережливість?
12. Як ви бережете свій час на роботі?
13. На вашу думку: з якого віку потрібно привчати дітей до праці?
14. Як розподілити сімейний бюджет, коли він складає всього 40 гривень?
15. Які тварини занесені до Червоної книги:

— рослини;

— риби;

— жаби.

16. Назвіть лікарські рослини даної місцевості та строки їх зберігання.

17. Що, ви вважаєте, вам допоможе у роботі з дітьми з питань економічного виховання?

18. З якими новими професіями слід познайомити дітей дошкільного віку?

19. Якщо ви одержите велику суму грошей, на що ви їх витратите?

20. Які форми роботи ви використаєте з питань економічного виховання, працюючи з батьками?

21. Поясніть економічні терміни: конкуренція, біржа, прибуток, валюта, кредит, аукціон, податок, митниця і т. д.

22. Що таке потреба та доход сім'ї і від чого він залежить?

23. На вашу думку: з чого потрібно починати, роботу з дітьми з даної проблеми?

**ГЛОСАРІЙ
ЕКОНОМІЧНИХ
ТЕРМІНІВ**

АВАНС - частина грошей (або продуктів), яка виплачується наперед у рахунок майбутньої платні за роботу, товар.

БАГАТИЙ – люди, в яких великі прибутки та є накопичення.

БАНК - установа, у якій зберігаються кошти, яка надає кредити, здійснює грошові розрахунки між підприємствами та людьми.

БАНКІР – керівник або власник банку.

БІДНИЙ – люди які мають дуже низькі прибутки, в яких немає заощаджень.

БІЗНЕС - підприємницька діяльність, що дає прибуток.

БІЗНЕСМЕН - ділова людина, що займається бізнесом.

БЕЗРОБІТНИЙ – людина котра не працює або втратила роботу.

БЕРЕЖЛИВИЙ – людина яка бережно відноситься до всього, що її оточує.

БЛАГА – здатність предметів задовольняти потреби людини.

БОРГ – речі, цінні папери або гроші, взяті на деякий час з обіцянкою повернути в певний термін.

ВАЛЮТА – грошова одиниця країни.

ВАРТІСТЬ - виражена у грошових одиницях ціна чого-небудь або величина затрат на будь-що.

ВИБІР - відмова від однієї речі задля отримання будь-якої іншої.

ВИРОБНИЦТВО - процес у перебігу якого люди створюють матеріальні блага, необхідні для людей.

ВИТРАТИ – гроші які потрібні для того, щоб заплатити за послуги або купити товар.

ГРИВНЯ – грошова одиниця України.

ГРОШІ - універсальний товар, який можна обміняти на будь-який інший товар.

ДЕШЕВИЙ – має низьку ціну, недорогий.

ДОЛЛАР – грошова одиниця в США, Канаді, Австралії та деяких інших країнах.

ДОРОГИЙ – має високу ціну.

ДОХІД – гроші, які отримує окрема людина в результаті якої-небудь діяльності.

ЕКОНОМІКА - наука, яка вивчає виробництво, обмін, розподіл і споживання товарів і послуг.

ЕКОНОМІЯ - бережливе і ощадливе використання товарів, грошей та послуг.

ЕКОНОМІЧНІ БЛАГА — матеріальні речі та послуги, які використовуються для задоволення потреб людини.

ЄВРО – грошова одиниця країн які входять в Європейський союз.

ЗАОЩАДЖЕННЯ (НАКОПИЧЕННЯ) – гроші які відкладають, або зберігають в банку.

ЗАРОБІТНА ПЛАТА - гроші, які отримує людина за виконану роботу.

КОМЕРСАНТ - людина, яка займається купівлею та продажем товарів.

КОПІЙКА – металевий грошовий знак.

КУПЮРА - паперовий грошовий знак.

ПЕНСІЯ – гроші, що виплачуються тим, хто пропрацював багато років і досягнув певного віку.

ПОПИТ – показує скільки людей хочуть купити цей товар.

ПОСЛУГА – діяльність направлена на задоволення потреб людини.

ПОТРЕБИ - бажання людей у певних речах, які роблять наше життя більш зручним і приємним; необхідність у кому-, чому-небудь.

ПРАЦЯ - діяльність людей, результатом якої є створення матеріальних і духовних цінностей.

ПРИБУТОК - сума, яка становить різницю між доходом і витратами.

РЕСУРСИ - все те, що необхідно нам для виготовлення різноманітних товарів і послуг.

ПІДПРИЄМЕЦЬ – людина, яка заснувала власну справу з метою отримання прибутку.

ПІДПРИЄМСТВО - організація, створена для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг з метою задоволення потреб людей та отримання прибутку.

ПРЕМІЯ – гроші які людина отримує до заробітної плати за особливі успіхи в роботі.

РИНОК (БАЗАР) - місце взаємодії продавців і покупців для визначення ціни та необхідної кількості товару.

РЕКЛАМА - повідомлення та відомості про товар, його якість. Можливість придбання; популяризація товарів, видовищ, послуг і т. ін. з метою привернути увагу покупців, споживачів і т. ін.

РЕКЛАМНИЙ АГЕНТ – людина яка розповсюджує відомості про переваги товарів і послуг з метою продажу.

СІМЕЙНИЙ БЮДЖЕТ – розподіл доходів і витрат в сім'ї.

СОЖИВАЧ – людина, яка використовує товари і послуги для задоволення власних потреб.

СТИПЕНДІЯ – грошова виплата студентам.

ТОВАР - річ, яка купується, продається й обмінюється.

ТРАНЖИРА – людина яка недоцільно витрачає гроші (матеріали, час).

ХАЗЯЙНОВИТИЙ – та людина яка вміє правильно вести домашнє господарство.

ЦІНА - вартість товару в грошах.

ЯРМАРОК - вид ринку, який організовується на деякий час, у певному місці, один раз або декілька разів на рік.

Фотогалерея

Виростає день при дні, наш городик на вікні

*Іграшки не рвем і не ламаємо,
гарно з ними граємо.*

*Я цукерочки купила.
Подруг в гості запросила.*

*Сюжетно-рольова гра:
Дитяче кафе «Макдональдс»*

*Коли стану я дорослим «Макдональдс»
побудую - точно...*

ЛІТЕРАТУРА

1. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське довір'ля» / О. І. Білан, Л.М. Возна, О. Л. Максименко та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2013. – 264 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти: Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; — К.: Видавництво, 2012. - 26 с.
3. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. – К.: Вид. дім «Слово», 2004. – 376 с.
4. Богуш А.М. Мова дітей: Посіб. для батьків дошкільнят та соц. педагогів / Під заг. ред. С. Чередниченко. – К.: Кобза, 2003. – 144 с
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Г. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1140 с.
6. Вишневська Т.С. Економічні ігри. БВДС , №11-12,2004.– с. 4-7.
7. «Вчимося рахувати гроші», Діденко Л.М., В: «Країна мрій», 2008 р.
8. Гавриш Н. Художнє слово і дитяче мовлення. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с.
9. Горкіна Л.П. Нариси з історії політичної економії в Україні. – К.: Наук. думка, 1994. – 246 с.
10. Грама Н.Г. Педагогічний вплив як засіб навчання дітей економічної грамоти // Наука і освіта. – 2001. – № 5. – С. 25 – 28.
11. Грама Н.Г. Професійна підготовка педагога-вихователя дошкільного закладу до економічного виховання дітей. Вип. 2-е, доп. – Одеса, 2002. – 380 с.
12. Грама Н.Г. Теоретико-методичні основи побудови програми для студентів з економічного виховання дітей у дошкільному закладі освіти // Наука і освіта. – 2003. – № 2 – 3. – С. 97 – 102.
13. Грама Н.Г. Теоретико-методологічні засади фахової підготовки педагога-вихователя дошкільного закладу до економічного виховання

дітей. Дис. докт. пед. наук: 13.00.04 / Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського. – Одеса, 2004. – 475 с.

14. Грама Н.Г. Формування економічної грамотності у дітей дошкільного віку: Монографія. – Одеса, 1997. – 216 с.

15. Дидактичні ігри./ З досвіду роботи творчої групи м. Умань /. БВДС, № 5, 2007.– с.62-76.

16. Жадан Р.П., Григоренко Г.І. Економічна освіта дітей старшого дошкільного віку.– Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2006.–116 с.

17. Жадан Р., Григоренко Г., Малятам про економіку // Дошк. виховання. – 2001. – № 10. – С. 12 – 13.

18. Жадан Р., Григоренко Г., Малятам про економіку // Дошк. виховання. – 2001. – № 3. – С. 22 – 25.

19. Жадан Р., Григоренко Г., Малятам про економіку // Дошк. виховання. – 2002. – № 1. – С. 12 – 13.

20. Задачі-витівки для кмітливих / Под ред. В.М. Сапона. – Чернігів: Деснянська правда, 2002. – 16 с.

21. Іванова А.В. Економічний досвід – старшим дошкільнятам // Дошкільне виховання. – 2006. – №7. – С. 22 – 25.

22. Іванова А.В. Педагогічний огляд проблеми економічного виховання дошкільників // Наукова молодь: Матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. – Луганськ: Знання, 2006. – С. 43 – 45.

23. Іванова А.В. Первинний економічний досвід як засіб економічної соціалізації старших дошкільників // Вісник ЛНПУ ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2006. – №4 (99). – С.102 – 108.

24. Іванова А.В. Як допомогти дитині здобути первинний економічний досвід // Освіта Донбасу. – 2005. – №2 (109). – С.47– 51.

25. Китов А.И. Экономическая психология. – М.: Экономика, 1987. – 303 с.

26. Кларина Л.И. Экономика и экология для малышей. – М.: Вита – Пресс, 1995. – 144 с.
27. Коментар до Базового компоненту дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. посіб. / Наук. ред. О.Л. Кононко. – К.: Ред. журн. «Дошк. Виховання», 2003. – 243 с.
28. Кондратьев В.Ю. Экономическая социология: поиск междисциплинарных оснований // СОЦИС. – 1993. – № 8. – С. 57– 62.
29. Кононко О. Сучасний дитсадок: який він? // Дошк. виховання. – 2006. – № 7. – С. 3 – 6.
30. Концепція дошкільного виховання в Україні. – К.: Освіта 1997. – 16 с.
31. Корнєєва Н. Перші кроки в економіку // Палітра педагога. – 2003. – № 1. – С. 8 – 13.
32. Киреева Л.Г. Играем в экономику: комплексные занятия, сюжетно-ролевые и дидактические игры.– Волгоград: Учитель, 2008.– 169 с.
33. Кулачківська С.Є., Ладивір С.О. Я – дошкільник (вікові індивідуальні аспекти психічного розвитку). – К.: Нова-принт, 1996. – 108 с.
34. Ладивір С. Внутрішній світ дитини як проекція життєдіяльності // Дошк. виховання. – 2006. – № 5. – С. 4 – 7.
35. Огнев'юк В. Особлива місія дошкільної освіти // Дошк. виховання. – 2006. – № 4. – С. 3 – 8.
36. Піроженко Т. Життєдіяльність дитини як цікава та змістовна подія // Дошк. виховання. – 2006. – № 9. – С. 6 – 9.
37. Платов В.Я. Деловые игры: разработка, организация, проведение: Учебник. – М.: Профиздат, 1991. – 192 с .
38. Поніманська Т. Дитина і соціум // Дошк. виховання. – 2006. – № 8. – С. 4 – 6.

39. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Академ-видав, 2004. – 456 с.
40. Прокопенко І.Ф. Людина у світі економіки та бізнесу: Експеримент. Підручник для серед. загальноосв. шк – Х.: Основа, 1995. – 310 с.
41. Сазонова А.В. Формування первинного економічного досвіду старших дошкільників: Навчально-методичний посібник.– Луганськ: СПД Резніков В.С., 2009.– 208 с.
42. Сасова И.А. Экономическое воспитание детей в семье. – М.: Знание, 1989. – 45 с.
43. Смелянська Н. Економічне виховання – з дитячого садка // Дошк. виховання. – 1996. – № 1. – С. 26 – 28.
44. Смирнова Е.В. Экономический букварь: (Для детей младшего школьного возраста) / Науч. ред. Ю.Ф. Катханова. – М.: Владос, 1996. – 48 с.
45. Смоленцева А.А. Введение в мир экономики, или Как мы играем в экономику. Учебно-методическое пособие.– СПб. : «ДЕТСТВО-ПРЕСС», 2001.– 176 с.
46. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5 - ти томах . Т. 1 – 5. – К.: Рад. школа, 1976 – 1977.
47. Фесюкова Л.Б. Соціально – економічне виховання дошкільнят– Х. : Веста: Вид-во «Ранок», 2008.– 104 с.
48. Шевцова О.А. 745 ігор для дошкільників.– Х. : Вид.група «Основа», 2010. – 366 с.
49. Шатова А.Д. Нужно ли и зачем дошкольнику экономическое воспитание // Дошкольное воспитание.– 1995. – № 8 – С. 46 – 49.
50. Шатова А.Д. Экономическое воспитание дошкольников. Учеб.–метод. пособ. – М.: Пед. общ. России, 2005. – 256 с.